



Seitse väikesaarte laevaliini saavad uued teenindajad

Riik otsib rahvusvahelise hankega väikesaarte laevaliinide teenindajaid, kuid pole selleks saarte ega omavalitsustega nõu pidanud.

URMAS LAURI
urmas.lauri@le.ee

Regionaal- ja põllumajandusministeerium kuulutas kolmapäeval välja rahvusvahelise riigihanke vedajate leidmiseks Vormsi, Kihnu ning Hiiumaa ja Saaremaa vahelise laevaliini, samuti ka Ruhnu laevaliinide teenindamiseks.

Väikesaartelt kostub, et hanke kuulutamisel pole riik omavalitsustega nõu pidanud. „Kihnu Veeteede juhina ma ei oska seda kommenteerida. Aga ma ei saa ka vastupidist väita,” lausus Kihnu Veeteede juht Jaak Kaabel. „Ka Vormsi volikogu liikmena pole ma kuulnud, et oleks hankest üldse juttu olnud. Mulle tundub, et see hange tuli natuke ootamatult kõigi jaoks.”

Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi ühistranspordiosa-



Vormsi parvlaev Ormsö võib saada uue vedaja.

Väikesaarte laevaliiniid

- Rohuküla–Sviby, Kihnu–Munalaiu ja Munalaiu–Manilaiu, Sõru–Triigi ja Ruhnu–Munalaiu, Ruhnu–Pärnu ja Ruhnu–Roomassaare.
- Kihnu–Munalaiu ja Munalaiu–Manilaiu liinidel lõpeb senine leping 30. septembril 2025.
- Sõru–Triigi liinil lõpeb leping 1. veebruaril 2026 ning Rohuküla–Sviby, Ruhnu–Munalaiu, Ruhnu–Pärnu ja Ruhnu–Roomassaare liinidel lõpeb senise vedajaga leping 2026. aasta maikuu lõpus.

ALLIKAS: REGIONAAL- JA PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

konna juhataja Andres Ruubas on väikesaarte kriitikaga nõus vaid osaliselt. „Votan kriitika omaks – jah, neid ettepanekuid oli, mille jätsime kõrvale,” ütles Ruubas.

Enne hanke lähteülesande kokkupanemist küsis ministeerium Ruubase sõnul kõikidelt saartelt tagasisidet hanke tehnilise kirjeldusele. „Ja neilt tuli omajagu ettepanekuid, millest kolmandikku ei arvestanud,” tõdes Ruubas. „Tihti peale jätkame need arvestamata majanduslikel kaalutlustel.”

Ruubas rääkis, et ministeerium kaasas väikesaari kahes ringis – alguses ja siis, kui hakati hanget üles panema. „Enne andsime ka kirjaliku tagasiside, milliseid ettepanekuid võtsime arvesse, ja milliseid arvesse ei võtnud, neid ka põhjendasime,” lausus Ruubas.

Hange koosneb kahest osast. Ministeerium soovib leida sel korral ühe lepingupartneri kolme laevaliini ehk Vormsi, Kihnu ja Sõru–Triigi liini teenindamiseks. Praegu kurseerib neil liinidel AS Kihnu Veeteed. Teiseks hanke osaks on vedaja leidmine Ruhnu laevaliinidele, mida teenindab Tuule Liinid OÜ.

„Me teenindame praegu kolme liini ning loomulikult oleme [uutest lepingutest] huvitatud,” ütles Jaak Kaabel. „See, et Vormsi, Kihnu ja Sõru–Triigi on ühes hankes, on loogiline, sest kolme liini peale on vaja ühte asenduslaeva.”

„Meie jaoks on oluline, et uue vedaja saaks ja lepingud oleks pikaks ajaks tagatud,” ütles Ruubas. Uued lepingud kehtiksid hanketingimuste kohaselt 2031. aasta sügiseni.

HAAPSALU 745

VALGE DAAMI AEG 2024 KAVA

REEDE, 16. AUGUST

- KULTUURIKESKUS (Posti 3):**
10-18 Näitus "Vaprad ja ilusad". Eesti elamuarhitektuur 80. aastatel
- KÕLAKODA (Promenaadi 1):**
19.00 Haapsalu 745 galakontsert "Eesti ilu ja võlu". Esinevad Lauri Saatpalu, Marianne Leibur ja Raivo Tafenu band
- PIISKOPILINNUS (Lossiplats 3):**
22.00 Valge Daami suvelavastus "Maila". Piletid 22.90/17.90 € Piletikeskuses, etenduste päeval ja kohapeal 28/22 €
- PITSIKESKUS (Karja 25):**
22.00 Valgete daamide öökudumine. Uks jääb avatuks, kuni Valge Daam lõpetab
- ROOTSITURU RING:**
23.15 Linnapea öödisko
- TOOMKIRIK (Lossiplats 3):**
23.45 Tütarlastekoori Canzone öökonsert "Basiliooga", piletid eelmüügist Piletikeskuses 10.90 €, kohapeal 15 €

LAUPÄEV, 17. AUGUST

- KULTUURIKESKUS (Posti 3):**
10-15 Näitus "Vaprad ja ilusad". Eesti elamuarhitektuur 80. aastatel
- KULTUURIKESKUSE EES (Posti 3):**
10-20 Alexela 3x3 Eesti meistriõistluste Haapsalu etapp tänavakorvpallis
- KRAHVIAIA TENNISEKESKUS (Vee 10):**
10.00 Valge Daami XXXVI pereturniir tennis
- PROMENAADI PARK:**
10-19 Käsitöölaot
- 11-16 Haapsalu kolledži disainikute klaasimaali, siiditrüki, Haapsalu mälestuste töötoad ja portreede maalimine. Maksumus 5-10 €, sisaldab materjale ja juhendamist
- HAAPSALU KUNSTIKLUBI (Jaani 2):**
11-16 Haapsalu Kunstiklubi liikmete pop-up näitusmüük
- AAFRIKA RANNA TANTSULAVA:**
12.00 T-Stuudio
- 13.00 Rahvatantsurühm West, Haeska rahvatantsijad ja Tamme Daamed
- 14.30 Haapsalu võimlejad
- 15.30 Helve Kruusemendi tantsijad
- 16.00 Läänemaa Balletistuudio

PROMENAADI TANTSUPAVILJON:

- 12-14 Lastelaat. Eelreg triin@kultuurimaja.ee
- 15-17 Teadusteater lastele "Keemia Tund"
- KÕLAKODA (Promenaadi 1):**
12.00 "Ei meelet läe..." Pritsu Brass ning solistid Aveli Meeles ja Veiko Siniroht
- 14.00 Kontsert "Kaunid hetked promenaadil". Esinevad Rene Soom, Tiit Kalluste, Jürmo Eespere, Taavo Remmel ja Toomas Rull
- 16.00 Ansambliid Löötsanööbid ja Uurikad
- LOSSIPLATS:**
12-17 Valge Daami Bike Show. Ümberehitatud mootorrattaste näitus
- AAFRIKA RAND:**
12-18 Lasteala "Rannas on rõõmu". Ranna Rantšo miniloomaaed, innovatsioonikeskus Innokas, batuut, karussell, zorb-pallid, näomaalingud, kalessisõidud ja erinevad tegevused ning töötoad

ALGUSEGA HAAPSALU RAUDTEEJAAMAST:

- 13.00 Peetrikese erireis. Roman Haavamäe tütre Helgi Daubare mälestused isast. Pilet 5.90 € eelmüügis Piletikeskuses
- 15.00 Peetrikese erireis Kaire Reiljaniga "Haapsalu ajakirjanduse radadel". Pilet 5.90 € eelmüügis Piletikeskuses
- MÜRISTAJA MC ÕU (Sadama 30):**
18.00 Valge Daami Rock. Pilet 25 € Fientas, 30 € kohapeal
- PIISKOPILINNUS (Lossiplats 3):**
22.00 Valge Daami suvelavastus "Maila". Piletid 22.90/17.90 € Piletikeskuses, etenduste päeval ja kohapeal 28/22 €
- ROOTSITURU RING:**
23.15 Valge Daami suveteatri öödisko

PÜHAPÄEV, 18. AUGUST

- PROMENAADI PARK:**
10-16 Käsitöölaot
- 11-16 Haapsalu Kolledži disainikute klaasimaali, siiditrüki, Haapsalu mälestuste töötoad ja portreede maalimine. Maksumus 5-10 €, sisaldab materjale ja juhendamist
- STAADION (Lihula mnt 10):**
11.00 Swedbanki 22. lastejooks

PITSIKESKUS JA SELLE HOOV (Karja 25):

- 11.00 Haapsalu XIII pitsipäev
- KÕLAKODA (Promenaadi 1):**
11.00 Perebänd "Lolala" lastele
- 12.00 Haapsalu rütmid Arno Suislepa
- 13.00 Viive Marleeni pärimusmuusikud
- 14.30 Haapsalu Big Band
- STAADION (Lihula mnt 10):**
11.00 Läänemaa rannavõrkpalli segapaaride meistriõistlustused 2024

AAFRIKA RANNA TANTSULAVA:

- 12.00 Rahvatantsurühmad Läki Tantsule ning Kalurineid
- 13.30 JJ-Street tantsustuudio
- 15.00 Iiriseõied
- RAEKODA (Kooli 2):**
12 ja 15 Tuur mööblinäitusel "Mööbel tuli külla". Tuuri juhhib mööblirestauraator Pille Suurna

PROMENAADI TANTSUPAVILJON:

- 12-18 JJ-Street noorteala. Kavas on töötoad, esinemised jm tegevused
- AAFRIKA RAND:**
12-18 Lasteala "Rannas on rõõmu". Ranna Rantšo miniloomaaed, innovatsioonikeskus Innokas, batuut, karussell, zorb-pallid, näomaalingud, kalessisõidud, töötoad
- EVALD OKASE MUUSEUM (KARJA 24):**
14.00 Mai Levini tuur näitusel "Okase aeg". Eelreg tel 56478912 või eo.museum@gmail.com

HAAPSALU PADELIVÄLJAK (Ranna tee 4):

- 14.00 Valge Daami padeliturniir segapaarismängus
- TOOMKIRIK (Lossiplats 3):**
18.00 Giacomo Puccini "Messa di Gloria" - Eesti Segakooride Liidu suvekooli koor ja Üleeestiline Noorte Sümfooniaorkester, dirigent Anu Tali. Piletid 20/15 €

PIISKOPILINNUS (Lossiplats 3):

- 22.00 Valge Daami suvelavastus "Maila". Piletid eelmüügis 22.90/17.90 € Piletikeskuses, etenduste päeval ja kohapeal 28/22 €

KAVAS VÕIB ETTE TULLA MUUDATUSI JA TÄIENDUSI!
Haapsalu sündmuste ja näituste info: midateha.visithaapsalu.com

● JUHTKIRI

Suur on tõhusam, aga väike on parem

Eesti toidujulgeolek on viimasel ajal muutunud aina aktuaalsemaks teemaks, kuna globaalsete tarneahelate haavatavus ja kliimamuutuste mõju põllumajandusele suurenevad. Sõltuvus suurtest toidutootjatest ja -importijatest võib ohustada meie võimet tagada püsivat ja kvaliteetset toiduga varustatust. Just siin tõuseb esile väiketalu roll – need on toidujulgeoleku tagamisel asendamatud.

Eesti taasiseseisvumisel oli meie talunike suurimaks unistuseks saada taas peremeesteks omal maal. Nõukogudeaegsete kolhooside ja sovhooside asemele talude taastamine kujunes edukaks, neid taastati kümneid tuhandeid.

Aga peagi hakkasid ilmema raskused – hakkama tuli saada turumajanduse tingimustes. Eesti põllumajandust ja talude arengut iseloomustab ka omapära, mis mujal üldjuhul puudub. Nimelt õnnestus Eestis erastada või ärastada mitmeid nõukaaegseid suurmajandeid ja nende põhjal tekkisid ebatraditsiooniliselt suured põllumajandusettevõtted.

Samas on Eestis siiski säilinud ka traditsiooniline talupidamine. 30 aasta jooksul on see siiski oluliselt muutunud. Reeglina on talud muutunud suuremaks ja efektiivsemaks, aga käsitletavat ikka traditsioonilistena – talu on ühe pere omandis ja põhiliseks tööjooks on selle pere liikmed.

Heaks näiteks väiketalu pidamisest on Koela külas asuv Kallehansu talu, mille perenaisel Päivi Viigil on kasutada 70 hektarit maad, millest 50 hektarit on haritavat põllumaad. Oma perega suudavad nad pisikest lüpsikarja majandada ning endale piisava toidutagavara toota. „Oleks meil olnud ilusad väikesed talud, Eesti oleks õitsenud,” ütles taluperenaine. Pelgalt suurpõllundus tema sõnul Eestit pinnal hoida ei suuda. Suurtootmine on küll efektiivsem, kuid väikesed talud tagavad riigile nii toidujulgeoleku kui ka tegeliku julgeoleku, sest maa ei jää inimestest tühjaks, ei jää kaitseta. Sellise talumajapidamise poole tasuks tagasi püüelda.

● TEISED LEHED

Kas Narva piir läheb jälle umbe?

PÕHJARANNIK. Pärast Venemaa agressioonisõja algust Ukrainas on Narva piiril liikumist aina koomale püütud tõmmata, kirjutatakse Ida-Virumaa maakonnalehe juhtkirjas. Kõigepealt seadis piirangud pärast sõja algust kehtestatud ja aina täienev keelatud kaupade nimekirja. Siis kehtestati sissesõidukeeld Valgevene ja Venemaa kodanikele (kellel pole ELis elamisloa).

Kui Venemaa 1. veebruarist Ivangorodi piiripunkti renoveerimistööd alustas, sulges ta ka mootorsõidukitele liikumise üle piiri. Võinuks ju arvata, et küllap muutub piiriületus Narvas peagi üsna olematuks, kuid võta näpust. Soome riigi otsus sulgeda pärast Venemaa korraldatud provokatsioone oma piiri idanaabriga täielikult tähendas seda, et lähim piiriületuskoht Venemaaga ka Soome elanikele on Narvas.

Kui Eesti otsustas, et paneb Narva piiripunkti ööseks kinni, hakkasid piirile tekkima järjekorrad, mis mõnel puhul süüa üüratult kasvasid, nii et linnavalitsus pidi vahepeal sekku, inimestele vett ja tualetteid kasutamist võimaldama.

Kolmapäevast kehtib aga Narva piiril totaalne tollikontroll senise pistelise asemel. Mis tähendab, et piiri ületamine muutub veelgi aeglasemaks ning järjekorrad seal võivad kasvada.

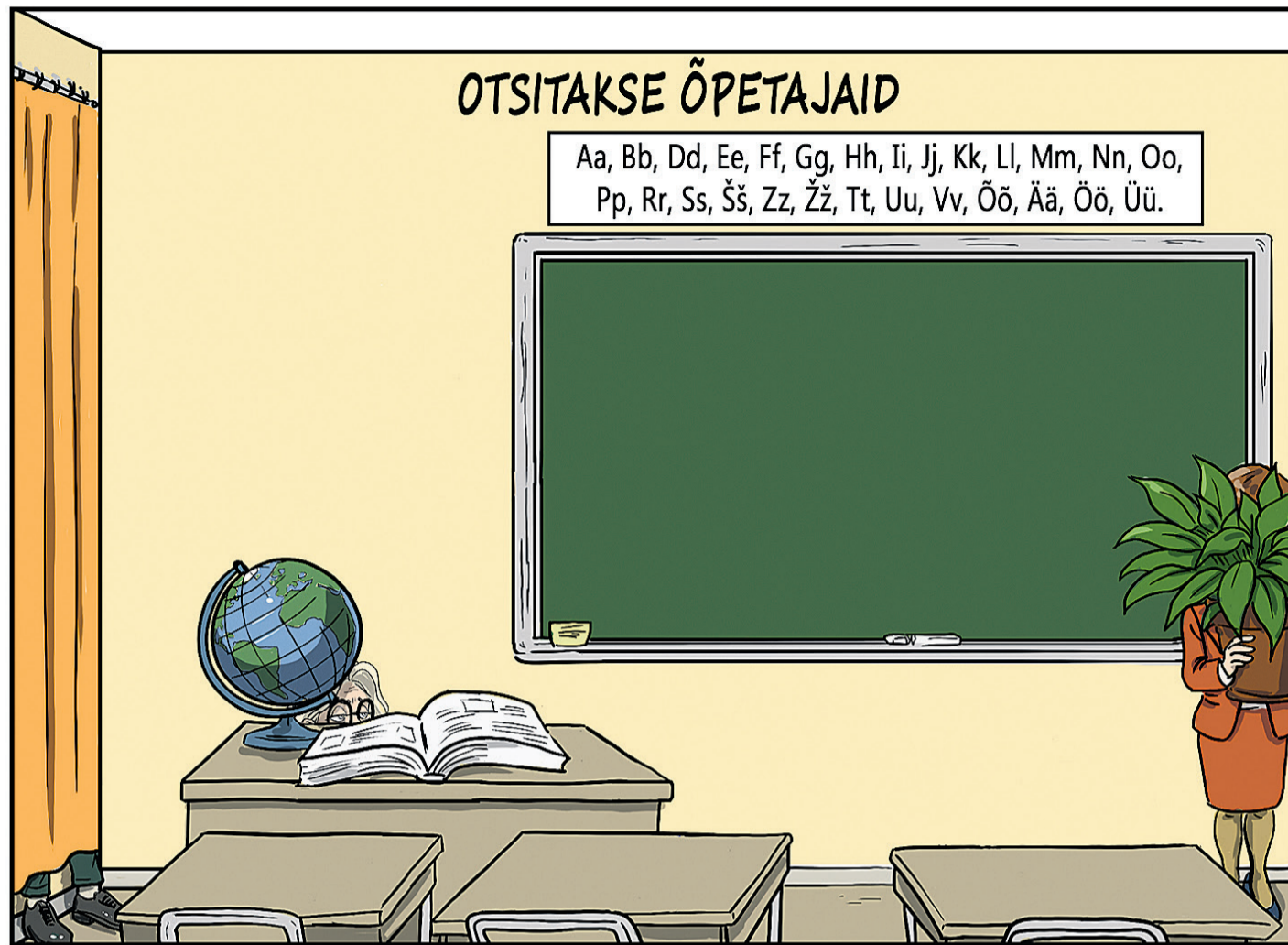
● LAUSELAEN

„Olen niikaugel, et varsti mind enam mingid kvalifikatsiooninõuded ei huvita. Peasi, et õpetaja leian.”

Haapsalu põhikooli direktor **Anne Mahoni**. Lääne Elu, 8. august 2024

NÄDAL

2024



Uue peaministri algus sai ootamatult rabe

Uue Kristen Michali valitsuse algus on olnud erinev sellest, mis ajakirjanike ja poliitikavaatlejate ootus oli.

Kui Michali vaoshoitud, kuid jõuline käitumine Kaja Kalalase valitsuse ministrina ja tema esimesed sammud Reformierakonna esimeheks ja peaministriks saamise teel ning koalitsioonikõneluste kommunikatsioonil andsid alust arvata, et uus valitsusjuht on süsteemne, ratsionaalne ja pika vaate mees, siis tegelikkus on olnud risti vastupidine.

Esimesed üllatused tulid koos koalitsioonileppega, kuhu oli lihtsaks sõnastusele ja lühidusele vaatamata ära peidetud mitu halba uudist, mille leidmise au jäi lugejatele. Esimene neist oli ettevõtte tulumaksu kehtestamine, mille sõnastus koalitsioonileppes jättis esmalt mulje, nagu üldine tulumaksu määr lihtsalt tõuseks.

Teine peidetud põhimõtteline maksupoliitika muutus oli lisanduva üksikisiku tulumaksu ehk selle kaheprotsendipunktilise osa arvestamine alates esimesest teenitud eurost. Selle seaduse vastuvõtmisel kaob Eestis maksuvaba tulu kui selline.

Kolmanda, kuid ilmse mitte kõige viimase maksuülatuse saai selgeks, et ettevõtte tulumaksu on kavas korjata avansilisena ehk ettemaksuna. Tegelikult ei ole koalitsioonilepingu sõnastust teraselt lugedes teisiti isegi võimalik.

Ükski neist suurtest ja pöördelistest muutustest ei ole sellised, mis kellegi elu paremaks teeksid. Hüllem, peaministri vaates, on, et sarnaselt tulumaksu tõstmisega on maksuvaba tulu kaotamine ja ettevõtte tulumaksu sisseviimine otse vastuolus kõige, mida Reformierakond on 30 aastat programmis, valimisreklaamides ja kuvandi keskse osana lubanud.



ANVAR SAMOST
kolumnist

Kuuldavasti oli ettevõtetele tulumaksu kehtestamine Sotsiaaldemokraatliku erakonna kindel nõudmine, mille täitmise eest nad olid valmis nõustuma käibemaksu tõstmisega. Kui nii, siis ei ole Michal ja riigikogus 38 kohta kontrolliv Reformierakond läbi rääkinud mitte tugevuse ja pika vaate, vaid pigem valitsuse kiire kokkusaamise soovi pealt. Kuna ka mitmed muud paigad koalitsioonileppes kannavad äratuntavalt sotsiaaldemokraatide näpud (tuuleparkide toetamine, riiklike üürielaumute programm), siis võib oletada, et ka edaspidi näeme uues valitsuses sotside domineerimist ja sisemise opositsiooni populaarse rolli esitamist.

Ettevõtte tulumaksu kogu kahju aga alles hakkab välja tulema. Kindlasti eeldab selle avansilisena sisseviimise hüppelist administratiivse koormuse kasvu ettevõtetes, aga veelgi enam maksuametis. Eesti suureks positiivseks eripäraks olnud lihtne ja läbipaistev, usaldusel põhinev maksude kogumise süsteem läheb prügikasti. Teisest küljest hakkab kasvama maksudest hoidumine, sest kasum on teatavasti väga veniv asi ja kiusatus seda mitte näidata saab olema suur. Kolmandaks kannatab Eesti ärikeskkonna rahvusvaheline kuvand. Seda kõike

ei ole niigi ajalooliselt madalaimad toetustasemeid puudutaval Reformierakonnal millekski vaja.

Ka Michali kavala sõnumiseadja kuvand sai kohe hoobi, kui Reformierakond peaministri ja rahandusministri eestvedamisel läks rünnakule Eesti kiiret tarbijahindade tõusu rahvusvahelisse võrdluses seadnud konjunktuuriinstituudi peadirektori vastu. Selle aktsiooni lühinägellikkus ja väiklus oleksid olnud silmatorkavad ka juhul, kui instituudi hinnangud tõesti vaieldavad oluks. Aga veelgi hullem – juba mõni päev hiljem tulid statistikaametist juuliku inflatsiooni näitajad, mis olid loodetust halvemad ja kinnitasid: jah, Eesti hinnatõus on Euroopas omaette klassis.

Kiire hinnatõus on asi, millele tuleb sel valitsusel iga nädal silmitsi seista. Sõltumatu eksperdi kottimise asemel oleks osav kommunikaator kutsunud vaibale aastaga üle kümne protsendi teenuste hindu kergitanud sideettevõtete juhid ja nõudnud neilt aru. Populism? Muidugi, aga populaarne ja võimalik, et ka tulemuslik.

Imestama paneb ka pingutus vabariigi valitsuse seaduse kardinat taga toimuva muutmise nimel, et tuua riigisekretäriks koos Michaliga kliimaministeriumi valitsenud ja hiljem seletamatult koalitsioonikõnelustel osalenud Keit Kasemets. See näeb halb välja, kuna viitab nii riigisekretäri positsiooni politiseerimisele kui ametnike võimuparteiga kokku kõitmisele.

Kindlasti on uuel peaministril veel võimalus madalaid ootusi ületada, kuid sügis kärbeta ei maksutõusude parlamendist läbilükkamises taustal saab olema paratamatult ebaeeldiv.

● Sõltumatu eksperdi kottimise asemel oleks osav kommunikaator kutsunud vaibale aastaga üle kümne protsendi teenuste hindu kergitanud sideettevõtete juhid ja nõudnud neilt aru.

● KESKHARIDUS RIIGI KÄTTE

Ministeerium: tuleks kaaluda Kullamaa keskkooliosa sulgemist

Väike Kullamaa keskkool on 18 haridusasutuse hulgas, kus haridus- ja teadusministeerium soovib lähiaastatel gümnaasiumiosa sulgeda.

KAIIE ILVES
kaie@le.ee

Lääne-Nigula on üks neid kohalikke omavalitsusi, kellega keskharidust riigistama valmistuva haridus- ja teadusministeeriumi ametnikud kohtusid, et arutada gümnaasiumihariduse tuleviku üle. „Meie ettepanek on, et tuleks kaaluda Kullamaa keskkooli gümnaasiumiastmesse vastuvõtu lõpetamist hiljemalt 2028. aastaks,” ütles haridus- ja teadusministeeriumi haridusjuhtimise ja õpetajapoliitika valdkonna nõunik Kadi Serbak Lääne Elule.

Tule all on kõik alla saja õpilasega gümnaasiumid, mida riik perspektiivikaks ei pea, esimesena võeti pihtide vahele koolid, kus 10.–12. klassis käib alla 50 lapse. Lääne-Nigula valla ainukesel gümnaasiumi, Kullamaa keskkooli gümnaasiumiosas õppis tunamullu 30 ja mullu 40 last. Ministeeriumi ettepanekust hoolimata kavatses kohalik omavalitsus gümnaasiumiosa hoopis kasvatada. Kevadel laekus 10. klassi 23 avaldust, sõelale jäi 14 õpilast. „Mõned sisseastujad teevad augustis lisatesti. Vastuvõtt käib ja lõplik õpilaste arv selgub,” ütles Kullamaa keskkooli direktor Kai Uueda.

Kümme õpilast rohkem

Neli aastat tagasi direktoriks saanud Uueda käe all on kool kasvamas. „Mullu oli keskkooliosa kasv kümme õpilast,” märkis Lääne-Nigula haridusjuht Solveig Edasi. Algaval kooliaastal on õpilasi üle 40 ka siis, kui 10. klassi jääb 14 last. Viimati oli nii palju õpilasi keskkooliosas kümnekond aastat tagasi.

„Kohaliku omavalitsuse seisukoht oli, et me jätkame,” ütles Edasi. „Eesmärk on, et igal aastal tuleks 10. klassi vähemalt 20 õpilast. Eesmärk on kasvada. Ei näe ühtegi põhjust keskkooli sulgema hakata.” Edasi sõnul tehakse tööd selle nimel, et 2026. aastal käiks Kullamaa kooli 10.–12. klassis 60 õpilast.

Serbak märkis, et Kullamaa kooli gümnaasiumiastmes õppis läinud kooliaastal vaid 18 koha-



Kullamaa keskkooli direktor Kai Uueda ajal on gümnaasiumiosa hakanud tasapisi suurenema.

URMAS LAURI

likku noort. „Ehk vaid 17 protsenti Lääne-Nigula vallas elavatest gümnaasistidest,” sõnas Serbak. 40 gümnaasistist 22 tuleb teistest kohalikest omavalitsustest. Rahvastikuregistri järgi elas läinud kooliaastal Lääne-Nigula vallas veidi üle saja gümnaasisti, kellest 68 protsenti õppis Kullamaa asemel Läänemaa riigikoolides: üle 40 käis Läänemaa ühisgümnaasiumis ja üle 20 Noarootsi gümnaasiumis.

Lääne-Nigula vallavolikogu esimehe Miik Lõhmuse sõnul ei saa Kullamaast kunagi vallagümnaasium, kus õpiksid kõik Lääne-Nigula gümnaasistid. „Juba asukoha järgi ei saa ta vallakooliks

mitte kunagi,” märkis Lõhmus. „Gümnaasiumi puhul tuleb vaadata teeninduspiirkonda, mitte seda, et kõik lapsed oleksid samast vallast.” Kullamaa keskkooli tulakse naabervallast Märjamaalt, aga Haapsalu külje alt Taeblast on lähem Haapsalu, mitte Kullamaa. „Kuhu need lapsed siis minema peaks, kui me keskkooliosa kinni paneme,” ütles Lõhmus. Kohalikel lastel pole Lõhmuse sõnul alternatiivi: lähemad riigikoolid asuvad Kullamaast 30–40 km kaugusel, aga ühendus Haapsaluga on selline, et koolis käia ei saa. „Märjamaa bussidega samamoodi,” märkis Lõhmus. „Kui keskkooliosa Kullamaalt kaoks, siis

põhirisk on see, et võib tekkida terve hulk lapsi, kes oma haridusteed pärast põhikooli ei jätkata. Me ei kiirusta sulgemisotsusega. Tundub, et ka haridusministeerium mitte. Vaatame, mida laste arv teeb.”

Sundida ei saa

Keskharidust riigistama asunud haridus- ja teadusministeerium ei saa sundida ühtegi kohaliku omavalitsust gümnaasiumiosa sulgema, aga võib keelduda enda vaates perspektiivituid gümnaasiumiklasse rahastamast. „Rahastamismudeli ümbervaatamine on päevakorras,” ütles haridus- ja teadusministeeriu-

mi kommunikatsiooninõunik Aire Koik Lääne Elule. „Ei ole mõtet pikas perspektiivis pidada gümnaasiume, kus puuduvad nii õpilased kui ka kvalifitseeritud õpetajad.”

Ka praeguse mudeli järgi ei tule väikegümnaasiumid omadega välja. Et Kullamaa õpetajatele palka maksta, paneb kohalik omavalitsus igal aastal laias laastus 30 000 eurot riigi antule juurde. Kui riik rahastamise lõpetaks, maksaks gümnaasiumiklassid kohalikele omavalitsusele veel 140 000 eurot. „See on väga suur raha,” märkis Lõhmus. „Kui riik ütleb, et enam raha ei pane, eks ta keeruline ole.”

Lihula lasteaed läheb remonti

Lihula lasteaed saab veel sel aastal soojapidavamaks, soojustustööd hakkab projekteerima Novare Group AS.

Äsja lõppenud hange Lihula lasteaia soojustustööde projekteerija leidmiseks oli Läänerranna vallal teine. 5. juunil välja kuulutatud hanke ajal oli Läänerranna majandusosakonna juhataja Urmas Osila sõnul vallavalitsusel lootus tulemusel 20. juuniks teada saada ja pärast kuu aja pikkust projekteerimisperioodi kuulutada välja ehitushange.

Osila ütles nüüdki, et ei näe põhjust, miks lasteaia soojustus veel sel aastal ei võiks valmida.

„Raha selleks on meil selle aasta eelarves olemas. Fassaadi- ja katustööd saab teha ka külmal



Lihula lasteaed.

URMAS LAURI

ajal, need ei sega lasteaia toimimist,” ütles ta. Remondi käigus on plaanis välja vahetada laste-

aia fassaad, sest selle vooderdus on Osila sõnul pandud ebakvaliteetselt ja puitvooder mädaneb.

Ka vahetatakse välja mõned seni vahetamata aknad. Katus on kavatsuda uue materjaliga ja täiendavalt soojustada.

Korda tehakse lasteaia ventilatsiooni- ja elektrisüsteem. Et lasteaia suvel liiga palav poleks, paigaldatakse majja jahutusüsteem. „Jahutus võtab oma energia, aga eeldame, et jahutama peab, kui päike paistab. Selleks tahame panna päikesepaneelid, mis toodavad elektrit,” nentis Osila.

Esialgse kava järgi peaks pärast remonditööd lasteaia energiakulu aastas vähenema umbes 10 000 euro võrra. Osila sõnul oleks remondi järel igakuine kulu 700–800 eurot väiksem.

Lasteaia remondi projekt läheb vallavalitsusele maksma 38 000

eurot, mida Osila pidas valla jaoks väga soodsaks.

Hanke tulemusi saab vaidlustada esmaspäevani. „Pärast seda, eeldatavasti kolmapäeval, kinnitame tulemused ja seejärel saame sõlmida juba lepingu,” ütles Osila. „Projekteerimiseks on firmal aega veel kuu,” lisas ta.

Lihula lasteaia soojustamiseks sai Läänerranna vald toetust riigi tugiteenuste keskusest avaliku sektori energiatõhususe ja taastuvenergia programmist. Riigi toetusele, 644 000 eurole peab vald lisama omaosaluse – 276 000 eurot.

Projektis lubatud tööd peavad olema tehtud enne 2027. aasta jaanuari lõppu.

ANDRA KIRNA

● LÜHIDALT

Martna kooli projekteerib EMP A&I

Martna kooli rekonstrueerimisprojekti koostab osatühing EMP A&I. Sama projekteerija võitis mullu kooli remondi eskiisprojekti koostamise hanke.

Lääne-Nigula vald kuulutas märtsis välja hanke Martna kooli rekonstrueerimise projekteerimistööde teostaja leidmiseks. Tähtajaks, 5. augustiks esitas oma pakumuse seitse pakkujat. Edukaks tunnistati neist odavaima pakumise teinud OÜ EMP A&I, kes lubas tööd teha 69 800 euroga, millele lisandub käibemaks.

Mai keskel selgus, et Lääne-Nigula vald saab Martna kooli remondiks energiatõhususe meetmest toetust. Kooli renoveerimise maksumuseks on arvestatud 2,1 miljonit eurot. Toetusena saadakse 950 000 eurot, ülejäänud peab vald leidma oma eelarvest ja selleks laenu võtma.

Praegune, 1970. aastal ehitatud koolimaja on laste arvu kohta liiga suur ja selle hädapärane remont on neelanud igal aastal valla eelarvest 10 000–15 000 eurot.

Jaanuaris 2023 koolimaja remondi projekteerimise eskiisprojekti hankel oli kuus osalejat, soovsaima pakumuse tegi OÜ EMP A&I, kes küsis projekti koostamise eest 41 400 eurot.

Urmas Lauri

Rukki kanalis algavad süvendustööd

Täna algavad mandri ja Hiiuama vahelises Rukki kanalis hooldussüvendustööd. Tööd toimuvad öisel ajal, et mitte segada parvlaevaliiklust Hiiuamaaga.

„Rukki kanali hooldussüvendustööde eesmärk on tagada kanalis minimaalne sügavus 5,2 meetrit, et parvlaevaliiklus mandri ja Hiiuama vahel saaks toimuda ka madala veetaseme korral,” selgitas transpordiameti laevateede ja sadamate osakonna juhataja Kert Süsmalainen.

Süvendustööd lähevad maksma 450 000 eurot, millele lisandub käibemaks. Tööd teostab In-senerehituse AS süvenduslaevaga Vilma Hoj. Töödega loodetakse valmis saada augusti jooksul, lepingu järgi tuleb tööd üle anda hiljemalt 1. novembril.

Rukki kanal on 2,5 kilomeetri pikkune lääne-idasuunaline kanal Rohuküla–Heltermaa laevateel Rukkirahust põhja pool. Kanali põhja ladestub pidevalt setteid, mida eemaldatakse korralise hooldamise käigus iga kahe aasta tagant.

Malle-Liisa Raigla

Haapsalus algas taas heategevuslik lasteetenduste programm

Heategevusfond Aitan Lapsi alustab lasteetenduste programmi, mille ajal oodatakse lapsi osa saama etendustest Haapsala taastusravijaiglas (HNRK).

Neli kuud kestva programmi raames toimub HNRKs üheksa lasteetendust, mille eesmärk on pakkuda ravil viibivatele lastele positiivseid elamusi ja emotsioone. Etendused on publikule tasuta.

Fond toob teatrietendused haiglas viibivate lasteni mitmendat korda. „Etendused võetakse alati soojalt vastu ning tõstavad kõigi meeleolu, nii laste kui ka haiglatöötajate,” ütles HNRK juhataja esimees Kadri Englas.

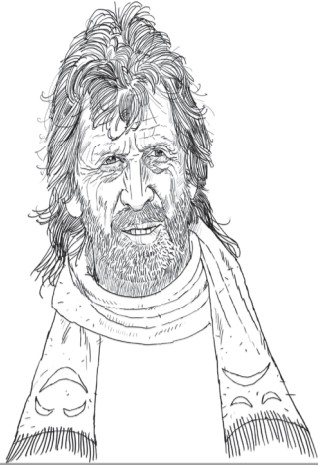
„Etendused on erilised, näiteks on kavas ka nukuteatri lavastusi,” ütles programmi korraldaja Allan Kress.

„Heategevusfondi Aitan Lapsi tegevuskavas on lastele elamus- te võimaldamine alati tähtsal kohal. Mitte kellelegi ei meeldi viibida haiglas, kuid meie eesmärk on seda mõnevõrra kergemaks teha,” lisas heategevusfondi juhataja liige Grete Nõgene. Lääne Elu

Olümpiamängud



AIVO PALJASMAA



Poiss paneelmaja viiendalt korrusel

Kolmapäeva õhtul pärast poolfinaaljooksu pöördunuks Rasmus Mägi nagu kõigi oma poolehoidjate suunas ja andis nagu varjatud vihje, et reedes finaaljooksus jätab ta huvasti olümpiaareneid. Tema sõnade helistikus võis tabada kerget pidulikust ja veidike ka kurbust, nagu sellistel hetkedel tavaks.

Jooksurüütli avameelsus tipnes sõnades, et päritolult on ta ju tavaline Tartu Annelinna paneelmaja viienda korruse poiss, kes unistas võidu joosta maailma kõige vägevamatega vaatamata neile looduse poolt antud suurematele eeldustele, sealhulgas ka nahavärvile. Nüüd tundub Mägile endalegi uskumatu, kuhu ta lõpuks välja jõudis.

Jooksukarjääri algul peibutasid välejalgade kütid teda stipendiaadina Ameerika ülikoolidesse, kus imevabrikute kombel staare toodetakse. Samas pigistatakse silm kinni nende konveierilindilt tulnute suhtes, kes rajal vastu ei pea ja siis viirelema jäävad nagu murtud tiivadega linnud.

Mägi „suure lombi” taha ei lennanud ja otsustas koos treeneritest isa Taivo ja ema Annega senist harjutamismudelit jätkata. Ettevalmistusperioodil nühhkis ta Lõuna-Eesti kuppelmaastiku mitmed kõrgemad tipud üles-alla silkamisega lausa läikima ja võistlusperioodil timmis jooksuvormi suisa apteekri täpsusega.

Terase proviisori sõnavõtuna on mõjunud ka tema võistlusjärgsed kommentaarid, mis hiilgavad oma analüütilisuse ja rikka sõnavaraga. Kui kobakeelset sportlasi kiputakse aegajalt tõgama, et koolitunnil ajal olid nad trennis, siis Mägi puhul tekib tunne, et pedagoog jooksis, avatud õpik käes ja kõpskingad jalas, koos temaga näiteks Apteekrimäest üles ja tegi Pythagorase teoreemi selgeks. Muide, meeldivalt selge analüüsivõime ja ladusa väljenduslaadiga hiilgab ka epeevehkleja Nelli Differt, nagu seda viimastel päevadel on huviline korduvalt kogenud.

Ainult korra said Mägil sõnad otsa. Isegi sedavõrd, et ta vastused spordireporterile koosnesid vaid ühe-kahe-sõnalistest lausemütsudest. See juhtus juunikuisel Rooma EMil, kus ta läks finaaljooksus nii kindlana näiva medali järele ja seda ei saanud. Kas ta Pariisi olümpiaaareneid enam toibubki?

Mägi võttis ilmselt paariks päevaks aja maha ja leidis siis taas oma laulu üles. Muide, tema nelisada meetrit kestev tõkkejooks mõjubki kui üks kiiremat laadi muusikateos. Nagu näiteks skertso, kus jooksja jälgib nagu muusik väga täpselt helilooja poolt nootidesse kirjutatud helistikku, harmooniat ja ehk eelkõige rütmivahetusi. Pinge kasvab ja lõpujoont ületades kõlab forte. Mitte igal muusikul ei õnnestu viimane noot alati täiuslikult kõlama panna, ei õnnestu see alati ka sportlasel. Ideaali ehk sinilinnu poole püüdlevad aga nad mõlemad.

Üks imeline kelluke löi aga kolmapäeva õhtul õrnalt helisema. Mägi poolehoidjad on aastate jooksul välja drillitud arusaamaga, et üleilmsetel tiitlvõistlustel meie jooksumehel pjedestaalile asja ei ole. Nagu oleks see taevatähtedes sisse kirjutatud. Pika tõkkejooksu maailma kõige teravama tipu esindajad läbivad staadioniringi priske sekundi jagu kiiremini ja seega on piiratud rõõmuga järjekordse finaalkoha üle.

U hke saab olla aga selle üle, et ta juba oma esimesest suurest finaalist ehk 2012. aasta EMist alates on pea alati kõige kõrgemasse seltskonda kuulunud. Mitmed tema kunagistest rivaalidest on ammu juba erru läinud ja kasvatavad rahumeeli näiteks lapsi või siis kapsaid. Äkki kanepitki, ei tea täpselt öelda. Mägi võiks praegustele finalistidele pajatada ilmselt haaravaid lugusid oma tollastest konkurentidest, keda nemad teavad võibolla ainult nimepidi. Kõik teised tulevad ja lähevad, aga Mägi jääb.

Pärast kolmapäevast poolfinaali kerkis aga ei tea kust üles variant meie jooksukangelase medalivõimalusest. Muidugi võib tegu olla kerge meelepettega, aga kui alles mõne päeva eest ei tulnud selline jutt kõne allagi, siis nüüd hakkasid juba mitmed asjasse uskuma. Lootusekiireke löi igatahes plinkima ja oma osa sellesse andis ka Mägi ise. Meie rekordimees andis ju mõista, et läheb finaalis elu jooksu tegema, kus hing ja süda jäävad rajale. Mägi tavaliselt nii lüüriliseks ei muutu, aga võibolla sai mõjutajaks kirjutise alguses mainitud lahkumiskõne piduliknukker alatoon.

Mägi teenistuslehel on küll umbes 160 võistlusjooksu, kuid üle varju ei suuda temagi hüpatada. Ja ikkagi oli eile kuulda mingit õrna helinat, mis sundis erilise põnevusega õhtust finaaljooksu ootama.



Marini nukutehase flamenkonukud on nii õrnad, et neid on mõistlik imetleda läbi klaasi.

ANDRA KIRNA

TANTSIVAD NUKUD

Haapsalu raamatukogud võtavad üle flamenkonukud

Haapsalu linnaraamatukogus ja lasteosakonnas saab vaadata 25 aastat Tartus tegutsenud studio Duende kunstilise juhi Tiina Pikase ja tema flamenkotantsu õpilaste nukukogu.

ANDRA KIRNA
andra@le.ee

Praegu on nukud lasteraamatukogus väljas, samuti tantsukingad, kastanjetid ja tantsijate ehted. Linnaraamatukokku jõuab ülejäänud osa näituses 15. augustil. Niimoodi kahes jaos sellepärast, et ulatuslik kollektsioon ei mahu ühte näitusepaika ära.

Tiina Pikas on flamenkonukke kogunud peaaegu sama kaua, kui tantsustuudiot juhtinud. Esimese nuku sai ta kingiks peaaegu 25 aastat tagasi. „Viimane nukk jõudis kohale aga kolme päeva eest,” ütles Pikas. Mõned nukud on ta ise tellinud, kuid enamasti on neid talle kingitud. Nagu Pikas, nii peavad ka tema stuudiolased flamenkonukudest lugu ja on neid koos, ühise kollektsioonina eksponeerinud varemgi.

Marini nukutehase flamenkonukud on tõelised kollektsioneerimisobjektid. „Põhimõtteliselt on need nüüd kõik rariteetid,” ütles Pikas. 1928. aastal tööd alustanud tehas lõpetas tegev-

se 10 aastat tagasi. Tegutseb aga siiani Marini Dolls tehase muuseumina Chiclana de la Fronteras Andalusias.

Kõik Marini nukud on sisuliselt käsitöö. Nukutehases toodeti peale flamenkonukkude Hispaania piirkondade rahvariieks nukke. Pikase juurde on jõudnud nii Aragoonia hota tantsijaid, kirikuriieks naisi, viinamarjakorjajaid kui ka mustlasnaisi.

Pikasele ja tema stuudiolastele kuulub kokku üle 80 nuku, väiksemaid vaevalt 6 sentimeetri pikkused. Suurima flamenkonuku pikkus ulatub poole meetrini.

Näitust on varem eksponeeritud Tartus Lutsu raamatukogu lasteosakonnas ja Tartu mänguasjamuuseumis. Näitusepaika tuleb aga hoolega valida, sest nukud on nii õrnad, et katsumist ei kannata. Nad peaks olema aga mitmest küljest vaadeldavas vitriinis, sest

nukukostüümide detailirohkus on hämmastav.

Lisaks nukudele ja tantsutarkustele paneb Pikas vaatamiseks välja Hispaaniat, selle piirkondi ning tantsukultuuri tutvustavat kirjandust. Raamatute hulgas on ka Naissaarelt pärit ja Haapsalu Rootsi gümnaasiumi lõpetanud Erik Schmidt „Päevapilt Hispaaniast”.

„Flamenko on nagu ballett – nõuab pikaajalist treeningut ja pühendumist ning tulemus ei tule kiirelt,” ütles Pikas.

Kuigi flamenkol Eestis praegu väga hästi ei lähe, tegutseb peale Tartu Duende Tallinnas kolm ligi 30aastast stuudiot. Duende koondatab oma tiiva alla peale flamenkotantsijate ka India klassikalise tantsu ja kõhutantsu harrastajad.

„Flamenko on nagu ballett – nõuab pikaajalist treeningut ja pühendumist ning tulemus ei tule kiirelt,” ütles Pikas. Tema

õpilased on õpetanud flamenkot Valgas, Rāpinas, Viljandis. Praegu tegutseb üks väike flamenkogrupp ka Elvas.

Pikas jõudis flamenko juurde alles kogunud tantsijana. „Lapsesaati olen olnud tantsu juures. Õppisin Tartu tervishoiutöötajate maja balletistudios. Viljandis, siis veel kultuurharidustöö koolis, sai minust tantsuõpetaja,” ütles Pikas. Flamenko tuli tema ellu hiljem, Tartu ülikoolis tantsuantropoloogia kursusel õppides.

Pikase sõnul algas flamenko populaarsuse kasv põhjamaades Soomes, kuhu see jõudis miljalgi 1940.–50. aastatel ning esimesed professionaalid said Soome flamenkotantsijatest 1960.–70. aastatel. Tänapäeval tegutseb Soomes mitu flamenkoühendust, flamenkot õpetatakse lugematutes tantsukoolides ning harrastajate arvu loetakse tuhandetes. „Praegu on flamenko väljaspool Hispaaniat väga levinud Jaapanis ning muudugi Ladina-Ameerika maades,” rääkis Pikas.

Lihula lillkirja festival tuleb 12. korda

Lihula mõisa on vallutanud kohalikus lillkirjas tekid, millest suuremat osa eksponeeritakse esimest korda.

Lihula lilltikandi seltsi juhatause liikme Urve Selbergi sõnul tuleb kodudest ikka veel välja vanu tekke, mida on hoolega hoitud. Selberg ise on jälle saanud kümnekonnale tekile, mis ehivad augusti lõpuni Lihula mõisa seinu. Peale tekkide eksponeerib selts Lihula rahvariieksid ja väiksemaid lilltikandis esemeid, mille panid välja algajad tikkijad. Talvel korraldas selts kursuse, kus naised Kullamaalt Virtsumi õppisid kuulsat Lihula lillkirja üksikute motiivide kaupa. „Roosinupp, pojengiõis, rukkilill – iga nädal uus motiiv,” ütles Selberg.



Lihula lilltikandis tekid.

ARHIIV

Homme õpetavad meistrid Lihula mõisas öite, varte ja lehtede tikkimist, traditsioonilist lilltikandit ning äärepitside heegeldamist. Õpetust saab kl 10–13. Ettekanded algavad kl 12 ja need on Lihula, Kirbla ja Karuse rahvariieks teemal. „Lõpuks on väike kontsert ka,” ütles Selberg.

Lihula lilltikandi selts korraldab festivali 12. korda, kus on osalenud sadu käsitööhuvilisi. Seltsis on paarkümmend liiget, noorim alla 40aastane ja vanim 80 kanti.

Lihula lilltikandi on kantud Eesti vaimse kultuuripärandi nimistusse ja see on vanem kui kuulus Muhu tikand, sest Muhu noorikud käisid omal ajal tikkimist õppimas just Lihula kandi naiste käest.

KAIE ILVES

● UUS NÄITUS

Üks isik veel Haapsalu linnagaleriis

Mart Vainre näitusel Haapsalu linnagaleriis tungib kunst raamidest välja, mis võiks vaatajat hirmutada, aga tegelikult hoopis lõbustab.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Või siis mitte. Oleneb, kuidas võtta. Kui võtta väljapanekut kui kunstniku vastasseisu oma digitaalse kaksikuga, siis jah. Võtab kõhedaks küll.

Aga võib ka teisiti. Raamidest välja küünitav tilluke mustvalge käsi on iseenesest täitsa lõbus. Või mehike, kes balansseerib pildiraami peal, selline väike ja värviline, kuidagi hale ja äbarik. Just säherdune, kellele kaasa tunda. Võib-olla isegi raami pealt alla aidata. Kui ta ise ei saa. Või maha kükitada ja paar sõna juttu puhuda nurgas maad ligi, kus ta on, lapsesilmade kõrgusel seina peal.

Eks linnagaleriis ole igasugust nähtud, aga seda mitte, et mingi tüüp seal sehkendab nagu Viplala. Ilmub ja kaob. Müdistab maalide sees, nii et pind kobrutab. Puseleb välja. Lippab kunstisaa- lis ringi, värvituub pihus. Pigistab tõrtsukele siia ja teise sinna. Kõlgutab pildiraami peal jalgu ning laguneb lõpuks koost, nii et järele jäävad vaid käe- ja jalalabad ning mask.

Ärkavad ellu

Staatilised värvilaigud seintel ärkavad ellu, muutuvad neeluaukudeks, pulbitsevad kogu oma tüünes kirevuses, ajavad üle ääre. Väike valge käelaba joonistub lõuendil hüglaslikuna, sõrmed haardumas ümber värvide priiskava peo.

Pisukese praktilise nõuandena vaadatagu kätt saali teisest otsast, sest näha on ainult eemalt.

Muidu silmitsetagu kaugelt ja lähedalt, taganetagu ja lähenetagu noile värvilistele nelinurkadele, mida teatud mööndustega võiks nimetada maalideks. Just lähedalt avaneb inimkäte põgus puudutus.

Vainre maalid sünnivad enamasti mõnest väikesest kunstniku tehtud pintsli tõmbest, mille ta skaneerib, digitaalselt töötleb ja uuesti lõuendile kannab. Maalikunst pole Vainrele eesmärk omaette, vaid kontseptuaalne meetod ja tema tööd mõjuvad personaalsete rituaalidena. Kust algabki kunstniku vastasseisu oma digitaalse kaksikuga ehk käsitus.

„Paintman: maalimasina süünd ja tema ootamatu vaenlane” – sellise pealkirjaga võtab kunstnik



Staatilised värvilaigud seintel ärkavad ellu. 2 X ANDRA KIRNA

● Eks linnagaleriis ole igasugust nähtud, aga seda mitte, et mingi tüüp seal sehkendab nagu Viplala.

Vormsil näeb näitust sugulasrahvastest

Heinakuu 27. päeval avas Tartu ülikooli keeleteadlane, emeriitdotsent ja MTÜ Fenno-Ugria juhatase liige Tõnu Seilenthal Vormsi rahvamajas fotonäituse „Mune veelinnu pesast”.

Teeneka fennougristi fotodel aastatest 1968, 1969, 1970 ja 1971 on jäädvustatud hetki meie sugulasrahvaste – neenetside, komide, hantide, maride, vadjalaste, karjalaste, aga ka eestlaste – elust.

Enamik fotosid on üles võetud Lennart Meri filmiekspeditsioonidel soome-ugri rahvaste juurde, kus Tõnu Seilenthal oli

toimetaja-etnograaf. Seetõttu nägi avamisel ka Lennart Meri dokumentaalfilmi „Veelinnu- rahvas” (1970).

Näituse fotode negatiivid on digitaliseeritud ja korrigeeritud filmide helirežissöör Enn Säde. Tegu on 2017. aastal valminud näituse uustruki esimesitlusega.

„Neil piltidel on näha meie keelesugulased Põhja-Jäämere randadel, Uuraleis, Lääne-Siberis, Volga kandis ja Lääne-Inggris – vägagi teistsugustes oludes kui meil. Piltidel näha olevad eksootilised, kohati ka kar-

mid olud võivad tunduda kaugegetena, osalt ehk juba unustatud maailmadena. Ometi oleme me kõik sarnased,” ütles Seilenthal.

Märgilised on nii näituse asukoht Vormsi kui ka avamis- aeg – sündmus leidis aset saarel parasjagu toimuvate olavipäeva pidustuste raames, ent olavipäeva sündmuseid külastas oma ametiaja jooksul igal aastal ka president Meri, eelmaitud filmi(de) autor.

Näitust saab minna oma silmaga Vormsile kaema kuni suve lõpuni. MAARJA VINKEL



Mart Vainre

- Sündinud 1988. aastal.
- Õppinud kunstiakadeemias maalikunsti (bakalaureus) ja uusmeediat (magister).
- Õpetab kunstiakadeemias joonistamist ja maalimist.
- Näitusel esinenud alates 2009. aastast.
- Näitus „Paintman: maalimasina süünd ja tema ootamatu vaenlane” Haapsalu linnagaleriis 1. septembrini.

ALLIKAS: HAAPSALU LINNAGALERII

pidi kunstisaali teise otsa ja pöörduda paremat seina pidi tagasi.

Targem kui looja

Tüükikaupa materialiseeruv tegelane, kes esialgu madistab piltide sees, tungib välja ja ongi lõpuks hopsti pildiraami serva peal, kaugelt targem ja võimekam kui tema looja. Paintman, Viplala, tehisar, digitaalne kaksik, maalimasin – nimetatagu teda, kuis tahes – muutub ohtlikuks. Autor püüab end kehtestada, digikaksik ellu jääda.

Ja pole kindel, kes kellele alla jääb: kas mustas rõivas looja või too imaginaarne värviline tüüp: masin.

Masina kui niisugusega tundub Vainrel üldse mingi eriline suhe olevat. Ega ta muidu oleks öelnud: „Fantastiliselt vabastav tunne, kui ei pea kogu aeg inimene olema.” Saab ju jalgrattasõidul inimesest metronoomina töötav piloot ja mootor, mis realiseerib oma tahet ja võimeid tänu rattale – masinale.

Mis ühtlasi võiks olla ka selle näituse sõnum, aga...

Kas too maali seest välja puse- lenud digitaalne tüüp ikka käitub otstarbeka jalgrattana või läheb asi käest ära? Vaataja igatahes ei saa hetkekski unustada, et peale kõige muu on galeriis üks isik veel.

KEELETARK

Õhus on isu

Siin-seal on olnud isu. Just nõnda võiks märkida viimaste päevade Eesti ilmast rääkides. Hiiumaal on nimelt äikese kohta öeldud *isu*. „Eesti murrete sõnaraamatus” on lause „Isu mürin on kuulda” (Reigi). Hiiumaal on kasutusel olnud veel *isutuli* (välk) ja *isuvihm* (äikesevihm), näiteks „Sajab kanged isu vihma” (Emmaste). *Isu* võib leida ka Wiedemanni sõnaraamatust.

Eesti keele loodussõnavara pakub kuhjaga avastamisrõõmu. MONIKA UNDO

Lääne Elu 35. sünnipäeva-aasta puhul vaatame tagasi, mis teemad on päevakorral olnud 5, 10, 15, 20, 25, 30 ja 35 aastat tagasi.



„Kui enam muuks raha ei jätku, siis ehitame raekoja!” 10. august 1989

Said kord valitsuse inimesed kokku ja arutama – „Raamatukogu meil laguneb, koolid lõhkemiseni täis, ujumiseks meri ei kõlba, basseini ka pole. Meil pole ka hubaseid ega külalis- telegi sobilikke toidukohti. Lihtnimeste elutingimustest rääkimata, pimedal kõrvaltänaval ei saa ka ohutult liikuda. Mis tänavatest kõnelda, esivanemate matmispaigad on karistamatult rüüstajate valduses ja kes jõuakski surnuid kaitsta, katsugu ise, kuidas hakkama saavad. Mis läinud, see läinud. Seepärast arvame, et on just paras aeg ehitada endale uus raekoda! Pealegi on konkureerival valitsusel ehk erakonnal oma uhke ja ruumikas maja olemas, kuidas me muidu ikka võimuvõitlust peame, kui omal pole õiget ja uut majagi.” Nii nemad isekesks otsustasid ning kuulutasid välja konkursi hoone projekti tarvis.

„Esimene 300 000 kr Läänemaa raamatukogul käes”, 11. august 1994

Raamatukogu ülekolimiseks kultuurikeskusele on meil tänavu lubatud 300 000 kr käes, teatas Läänemaa raamatukogu direktor Ilme Sepp esmaspäeva õhtul. „Raamatukogu üleviimiseks kultuurikeskusele taotlesime valitsuselt 2,7 miljonit krooni,” tuletas meelde direktor Ilme Sepp.

Valitsuselt saadud 300 000 kr kohta on Haapsalus pead vangutatud: nii väikese rahaga ei tee midagi. „Laar pidi Haapsallu tulema, küll puhkuseraisile, aga see on võimalus temaga jälle raamatukogust kõnelda,” ütles aselinnapea Hannes Danilov.

„Perakülas on uus ärkamisaeg”, 10. august 1999

Vaid mõne taluga Perakülas oli laupäeval eeskavaga simman, mis meelitas kokku kahe Nõva valla jao inimesi ja ETV kaks võttegruppi. Perakülas Vanatoal elav Viive Ernesaks pani Peraküla saamise loos mängima oma küla ja Nõva rahva, koos kooriga umbes 50 inimest. „Ega nemad mängi, nemad on,” ütles Paali Silvi ehk Silvi Koppelmaa kogutud ajaloomaterjali näidendiks kirjutanud Ago-Endrik Kerge enne etenduse algust. Täpselt nii see laval hiljem oligi.

„Tiit Madisson seob vallavanemaks jäämise skandaalse mälestusmärgi püstitamise”, 10. august 2004

Reedel seatakse Lihula gümnaasiumi juurde Teises maailmasõjas hukkunud sõjameeste mälestusmärk. Kui aga juhtub, et sammas tuleb valitsuse või kohaliku elanikkonna survele maha võtta, lahkub ametist vallavanem Tiit Madisson. „Kos sambaga läheb Lihulast ka vallavanem, sest häbi ja piinlik on Eesti vabaduse eest verd valanud meeste ees. Veel piinlikum on orjameelsete valitsejate pärast,” kirjutab tänase Lääne Elu arvamusküljel Tiit Madisson.

„Olari Taali loodud sihtasutus ehitab noortele loodusmaja”, 11. august 2009

Nädal tagasi pandi nurgakivi Silma looduskaitsealale Saunja külla rajatavale loodushariduskeskuse õppehoonele, mille ehitus läheb maksma üle nelja miljoni krooni. Oktoobris valmivat keskust rahastab endise riigikoguliikme Olari Taali loodud sihtasutus, mis koosneb nõukoguliikme Tiit Randla sõnul suuresti ka Taali rahast. „Keskonnaharidus on üks võimalus, kus saab kolmandat sektorit hästi ära kasutada,” ütles ta. Taal ise soovib selles asjas pigem tagaplaanile jääda. „Suure missioonitundega härrasmees on,” lisas Randla.

„Läänemaa suurim töandja suleb uksed”, 9. august 2014

Neljapäeval teatas Haapsalu juhtmetehase omanikfirma PKC Helsingi börsile, et suleb aasta lõpuks tehase. Tööta jääb üle 300 läänlase. PKC grupi tütarfirmale PKC Eesti kuuluvas Haapsalu tehases koostab autode juhtmekõidiseid 347 töötajat. Neist kuni 120 saab jätkata töötamist PKC Keila tehases, ülejäänud peavad endale otsima aasta lõpuks uue töö. Haapsalu tehase sulgemine on osa PKC ümberstruktureerimisprogrammist. „Taus- tal on muutused üleilmases majanduses ja klientide ostukäitumises,” selgitas PKC finantsjuht Juha Torniaainen.

„Vene sõdurite ühishaud jäi Taebala uuele koolile ette”, 10. august 2019

Taebala kooli juures olnud Teises maailmasõjas hukkunud vene sõdurite mälestuskivi on teisaldatud ja sealsest ühishauast leitud 11 hukkunud sõdurit maetakse ümber Maardu kalmistule. „Haud on teisaldatud korrektselt, kuid sellest ettevõtmi- sest on unustatud teatada kohalikule muinsuskaitseametnikule,” nentis muinsuskaitseameti Läänemaa nõunik Kalli Pets. Ta lisas, et hauast säilmete väljakaevamisel ja kultuurimäles- tisenärv arvel oleva hauatähe eemaldamisel olid kõik vajami- nevad load siiski olemas.



Seitsme maa ja mere taga – Shetlandil ja Orkneyl

41. osa

KAIRE REILJAN
ajakirjanik

Maailma veerel

Orkney peasaare loodetipus asuv Birsay on tegelikult üsna tilluke küla. Olles krahvilossi varemed ja kiriku üle vaadatud, läksime otsima teetuba, mida turismibrosüürides reklaamiti. Teetoa leidsime küll üles, aga õnnetuseks oli see sel päeval kinni. Nii astusime sisse külapoodi, kust õnneks midagi siiski hamba alla saime.

Birsay kõige ägedam vaatamisväärsus polnud aga hoopiski krahvilossi varemed või Püha Magnuse kirik, vaid hoopis neist mõnesaja meetri kaugusel asuv rannik oma viltuste tumedate kivipaljanditega. Kuigi olime Shetlandil käinud palju põhjapoolsemates punktides, tekkis just Birsays tunne, nagu oleksime sattunud maailma äärel. Viskasime end päikesesoojale kaldakaljule pikali, nautisime ilusat ilma, Atlandi ookeani lainemüha ja vaadet otse ees avanevale Brough of Birsay saarekesele.

Saare maismaapool ses osas eristas silm varemeid ja müüre, mis näitas, et seal on elatud. Tõepoolest on Brough of Birsay elatud mitme sajandi vältel. Seal on leitud 6. sajandi piktide hõimu hoone jäänuseid ja jälgi sellest, et piktid on seal tegelenud ka metallitöega. Kolm sajandit hiljem on saarel end sisse seadnud viikingid, kelle pikkmajade vundamendid on siiani säilinud nagu ka 12. sajandist pärit romaani stiilis kiriku varemed. Kirik olevat keskajal olnud palverännakute sihtkoht. Arheoloogiamälestiste kõrval tõmbab saar ka loodusuivilisi, sest seda peetakse üheks parimaks lunnivaatluse kohaks Orkneyl.

Brough of Birsayle on võimalik ka minna, aga seda vaid paari tunni jooksul päevas, kui on mõõn. Mõõna ajal on merevee tase 0,7-0,8 meetrit, tõusu ajal aga ligi kolm meetrit. Tõus ja mõõn pole iga päev sugugi ühel ajal ning kõiki, kes saarele minna tahavad, manitsetakse enne just selle päeva tõusu ja mõõna aegu endale selgeks tegema. Samuti hoiatatakse, et keegi liialt kaua saarele ei jääks, sest nii võib sinna lõksu jääda ja tagasipääsu tuleb oodata oma 12 tundi. Vee all oli saarele viiv rada isegi näha, aga me ei kippunud isegi mitte katse-

tama, kui sügav ja külm merevesi parasjagu oli.

Birsayst võtsime idapoolset teed pidi suuna tagasi Stromnessi, põigates teel sisse veel Broch of Gurnessi ehk rauaegsesse külla, mille keskel asus Hollandi tüüpi veskit meenuvat ümar maja ehk broch. Ümar majas tegutses muuseum, mis meie saabumise ajaks oli juba suletud, kuid et värav oli lahti, siis astusime lihtsalt sisse. Ja me polnud sugugi ainsad, kes seda, mis paari tuhande aastast külast jäänud, piletiraha maksmata uudistasid.

Arheoloogid on pakkunud, et päris kaljuserval asuv ligi 20meetrise läbimõõduga ja kuni 10 meetri kõrgune topeltmüüridena Gurnessi broch ehitati 500–200 eKr. Mörti tol ajal muidugi ei tuntud ja kogu see kahekordne ehitis on üles laotud kuivlaos. Broche on Shetlandil, Orkneyl ja Šotimaal olnud üsna palju, kuid Orkney omad on erilised just selle poolest, et nende ümber on sageli olnud ka küla. Gurnessi brochi ümbristes külas on arheoloogid kokku lugenud 14 hoonet ja seal elas hinnanguliselt umbes 40 inimest. Küla ümber oli maapoolses küljes omakorda kivisse raiutud kraav ja vall. Igal juhul mõjus kogu see kompleks üsna aukartust äratavalt.

Omal ajal on Gurness olnud võimukeskus ja brochis elas kogukonna tähtis perekond. Õigupoolest on ajaloolased väitnud, kas brochid olid kaitseehitised, kuid et enamasti nende juurest mingeid lahingule või rünnakule viitavaid jälgi pole leitud, ollakse arvamusel, et need olid eelkõige mõeldud elumuteks. Igal juhul elukohta oskaid nad valida, sest brochi juurest kaljuserval avanes kena vaade väinale ja teisel pool seda asuvale Rousay saarele.

Gurnessi broch ja küla jäeti 1. ja 2. sajandi vahetusel küll maha, kuid mõni sajand hiljem tekkis samasse kohta piktide talu. Tundmatu polnud Gurness ka viikingitele – igal juhul on 9. sajandil kunagise küla kohale maetud naine ja arvatakse, et selleaegseid matuseid võib seal olla peetud veelgi.

Umbes pooletunnise autosõidu järel olime tagasi oma õõbimiskohas Stromnessis.



Gurnessi muinasküla ja broch.

KAIRE REILJAN

LEHMAPIDAMINE

Päivi Viik: talupidamine on Eesti edu alus

Kunagises Sõpruse näidiskolhoosi lambalaudas Koelas on Päivi Viik juba 30 aastat lüpsilehmi pidanud.

URMAS LAURI
urmas.lauri@le.ee

Kallehansu talu lehmad tunnevad kella, sest kell viis pärastlõunal on nad karjamaa kaugemast nurgast kõik väravasse tulnud. Käes on õhtuse lüpsi aeg.

Mõni minut enne viit jõudis Kallehansu perenaine Päivi Viik lauda juurde. „Loomad tulevad kohe karjamaalt sisse,” ütles Päivi lüpsiriideid vahetama rutates. „Veel on lüpsilehmi, kes saavad looduses käia!” Selle mõtte jätkamiseks võtab ta hetkeks hoo maha. „Miks ei ole rohelised selle peale tulnud, et lüpsilehmade eest võidelda? Kanad peavad roheliste arvates ju olema mahedad ja vabad. Tegelikult on piim esmane toitainet, elu alus. See lehm, kes on kogu aeg laudas, ega tema ju issanda päikest ei saa, selle asemel antakse talle D-vitamiini. Aga see on ju keemia! Nii. Järgmine toit on silo, konservandiga – puhas keemia! Ja piimatööstuses tehakse oma töö veel!”

Lauta kadudes kostub vaid Päivi soov, et kui ta vaid saaks laboris võrrelda enda talu piima ja poeipiima!

Nagu kellavärk

Punkt kell viis on Päivi koos tütre Merike Jammeriga viissidel väravas vastas.

Lehmadel on kõigil kollased numbrilapkad kõrvas, kuid igal loomal on ikka oma nimi ka.

„No mine, mine! Mammut peab esimesena minema, siis tulevad Roksi ja siis on Pontsük ja siis on Moosi. See on Printsess. Ja tema on Sõõrik, see on Pontsüku järglane, sellepärast ta Sõõrikuks saigi,” tutvustab Merike loomi. Sõõrik on tiine mullikas, praegu ta veel piima ei anna. „Ei võta kaua, kui saad õigel ajal toimetama. Tunnikese,” lausub Merike kassile piima valades. Hiirekütt oli ise kusagil mujal toimetamas. „Laut ei saa olla ilma kassita!”

Kallehansu laudas on nüüdisaegne torusse lüps. „Kannulüps on selle jaoks, et kui lehmad poegivad, siis esimene värsk piim torusse ei lähe,” lausub Päivi. „Siin on ees kolm lehmikut, ülejäänud on pullvasikad,” tutvustab Päivi lauda teises pooles, lüpsilehmade vastas olevaid loomi. „Need on need, kes ülejäänud piima ära tarvitavad. Mis järgi jääb, selle joodan kõik pullidele ja vasikatele.”

„Nad on ju ilusad ja siledad, läigivad,” silistas tütar Merike üht lehmikut ja lisas naerdes: „Kui natuke lahjemat kraami annad – siis söö ise, kui tahad!” Iga noorloom saab korraliku lüpsikutäie piima. Eelmisel aastal lõppes Kallehansu suurem piimamüük pauguga ära. Päivi müüs piima Leetu, kuid ühel heal päeval teatati talle, et sellega on nüüd lõpp. „Kui piimakombinaadi lugu ära lõppes, siis oli jahuti piima täis – 400 liitrit, kuhu sa paned? Siis käisin, tõi Kasari lüpsifarmist neli pullvasikat, et mul oleks mingi koht, kuhu ma piima panen,” meenutas Päivi.

Päivi Viik

- Koelas Kallehansu talus toimetav Päivi Viik saab 22. detsembril 75aastaseks.
- Ta on ka Uuetoa talus tegutsenud Koela talumuuseumi eestvedaja.
- Lääne-Nigula aasta teoks 2024 kuulutati Oru OTT ja Oskuste OTT, mille eestvedajad on Anu ja Jaak Otisalu, Eve Tamm-Hinn ja Päivi Viik.
- Päivi Viik on oma piima müünud kõigil Oru OTTi kaubapäevadel.

ALLIKAS: LÄÄNE ELU

vustab Päivi lauda teises pooles, lüpsilehmade vastas olevaid loomi. „Need on need, kes ülejäänud piima ära tarvitavad. Mis järgi jääb, selle joodan kõik pullidele ja vasikatele.”

„Nad on ju ilusad ja siledad, läigivad,” silistas tütar Merike üht lehmikut ja lisas naerdes: „Kui natuke lahjemat kraami annad – siis söö ise, kui tahad!” Iga noorloom saab korraliku lüpsikutäie piima.

Eelmisel aastal lõppes Kallehansu suurem piimamüük pauguga ära. Päivi müüs piima Leetu, kuid ühel heal päeval teatati talle, et sellega on nüüd lõpp.

„Kui piimakombinaadi lugu ära lõppes, siis oli jahuti piima täis – 400 liitrit, kuhu sa paned? Siis käisin, tõi Kasari lüpsifarmist neli pullvasikat, et mul oleks mingi koht, kuhu ma piima panen,” meenutas Päivi.

„Hommikune lüps hakkab kell kuus, seitsmest lõpetan, õhtul algab lüps kell viis, kuuhest lõpetan,” tutvustas Päivi oma päevakava. Ja nii 365 päeva järjest.

„[Võntkülas Helgur] Kaabelile tehti samamoodi! Tal oli lehmikäsi laitudes: „Ja Leediküla [Nigula Piim] ei võta lisa juurde.”

„Mida sa siis, kui piimavedu lõpetati, sellest ilmaelust mõtlesid?” sunnin perenaist valusa teemaga jätkama.

„Mis seal mõelda on?! Kuidas hävitatakse meie ilusat põllumajandust! Ja tegelikult sellepärast on ka riik põhjas, et nad on lasknud põllumajanduse põhja,” võtab Päivi sõjaka poosi.



Kallehansu talu lehmad tulevad iga päev kell viis lauda lüpsile.



Päivi Viigi lehmad saavad iga päev väljas päikese käes olla.

Suurpõllundus Päivi sõnul Eesti pinnal ei hoiata. „Ei hoiata, ei hoiata! Oleks meil olnud ilusad väikesed talud, Eesti oleks õitsenud! Sest Eesti talud on kogu aeg õitsenud. Aga nüüd ei ole enam midagi tarvis!” kõlavad Päivi hääles lootusetuse noodid.

„Suur piimaostja tuleb!” hõikas Päivi üle jahutusseadme müri. „Kohalik mees, kümneliitri ne nõu juuakse nelja päevaga ära. Viis last on ka ju.”

„Talupiim on just see, et on kindel, et saad kvaliteetset piima, mitte poest, läbitöödeldud,” ütles

Kadarpiku külast Koelas piima järel käiv Harry Haabel, kahene Renate ja neljane Neete käeotsas.

Noorelt pensionile

Päivi Viik sai varakult pensionile. „Oleks kuldne Vene aeg olnud, oleks 50aastaselt pensionile saanud, aga siis oli juba Eesti aeg, sain 56aastaselt alles,” ütles seitsme lapse ema Päivi.

Järgmine teema, mis Päivit häält tõstma ajab, ongi lapsed, tegelikult siiski lastetoetus.

„Kõige hullem on see, et riik kipub lastetoetuste kallale,” võtab



3 X URMAS LAURI



Talupidaja Päivi Viik müüb iga nädal Linnamäe OTTil piima.

Päivi taas sisse sõjaka poosi. „See on kõige jubedam asi, mis nad teevad! Sellepärast, et kust meil see tööjõud ja rahvas juurde tuleb, kui me laste pealt hakkame kokku tõmbama. See on väga rumal tegu. Tõmmaku kõigepealt iseenda palgad tagasi!”

Et aga üks lehmikutest tuli teda nügima, toidulisa nuruma, Päivi leebus.

Lehmapidamine tähendab seda, et oled iga jumala päev rakk. „Hommikune lüps hakkab kell kuus, seitsmest lõpetan, õhtul algab lüps kell viis, kuuest

lõpetan,” tutvustas Päivi oma päevakava. Ja nii 365 päeva järjest.

Päev oleks justnagu logelemiseks, aga kus sa sellega! „Siis on vaja peenramaal toimetada ja sada muud tegemist,” nentis Päivi.

Lehmad pole Päivit pikemaks ajaks kodust kaugemale lasknud. „Vahel harva saame paariks päevaks minna. Tädi elab Ida-Virumaal, käime temal külas. Pikalt pole võimalik, siis ma pean lauda tühjaks tegema,” nentis Päivi.

Paar minutit kuus läbi on ukse taga pisike paljasjalgne tüdruk koos emaga. Nemad ei tulnud pii-

ma ostma. Kadri Raadla on Päivi tütar ja Eliise, kes on terve suve paljajalu jooksnud, on tütre tütar. Ja tuli kuulutama, et läheb nüüd ratsutama.

Kadri ütles, et unistas juba lapsepõlves, et kunagi on tal oma hobune. Nüüd on tal neid kohe mitu. „Mul on Eesti raskeveohobune, siis on Eesti tõugu hobuseid, ma säilitan seda ohustatud tõugu,” osutas Kadri parkuuriväljaku taga seisvatele loomadele. „Eesti hobust aretan, Eesti riik toetab seda.”

Külavahel on ka parkuuriplats. „Lapsed saavad käia ratsutamasa-

Meil ei ole sellist hullu ratsakooli,” lausus Kadri. „Rahulikku trenni saab teha.”

Eliise kuulutas, et tahab nüüd Ükssarvikuga sõita. „Pikne on laste hobune, kes on käinud Paliveres Metsiku Lääne etendusel mitu aastat järjest,” ütles ema Kadri. „Mu ema on ka sõitnud temaga. Tegi tembu ära, ütles, et tema peab ka selle vanaduses ära proovima.”

Külavaheteelt läheneb auto, Päivi tunneb juba kaugelt ära, et see on üks tema püskundest, kes tuleb piima ostma.

Katarine Rosalie epistlid

128. osa

AIDI VALLIK
kolumnist



Epistel Universumi harmooniast ja EKRE suvepäevadest

Täna pöördun ma teie poole rahunenu ja õnnelikuna, mu armas rahvas. Universum on seadnud asjad elus nii, et kannatuste kõrval pakutakse meile alati ka rada, millel kõndides leiame taas harmoonia ja Valguse tarkused. Ning nii oli nüüdki, kus Eestimaad katvate mustade marupilvede all pidasid meie mehed ometi oma suvepäevi, mis olid mõeldud puhkuseks ja leevenduseks meile kõigile. See oli väga vabastav kogemus ja kaunis pilk paremasse tulevikku, kus me kahtlemata kunagi meie meeste juhtimisel elama hakkame, mu armas rahvas.

Ma olen sügavalt tänulik Universumile ja kõikidele Valguse jõududele, et need korraldasid koos EKRE juhtide, Valgussõdalaste, meile selle imelise ürituse, mis ravis paljude haavad. Seal said pimedad nägijateks ja jalutud kõndijateks. Seal loodi kuritegeliku ja reeturliku Sinise Äratuse asemele uus noorteorganisatsioon. Seal leidsid patused andestuse ja kurjategijad langesid kahetsuspisaraid valades nuttes maha ning palusid oma kuritööde eest andestust. Seal valati valgust inimeste hinge ja lootust nende südamesse.

Kahju ainult, et laager arvatavasti ei mahutanud kõiki osaleda soovivaid. Oluliselt rohkem rahvast oleks võinud sellest osa saada. Kuid on ju arusaadav, et mis tahes üritusepaik ei suudaks mahutada tervet eesti rahvast. Muus osas – EKRE suvepäevadeks välja valitud koht oli absoluutses kooskõlas kõigi meie meeste ja Valgussõdalaste taotluste ja pürgimusega Valguse poole. Sündmuspaik Uhtjõe ürgoru Nõiarigis oli korraga nii ülimalt sümbolne kui ka energeetilise poole pealt täiesti õigesti välja valitud, sest ühendas maise esoteerilisega ja argise ülevaaga.

Ega seda Nõiarigiki ole ju juhuslikku kohta rajatud. Kõik me kohalviibijad tunnetasime seda, kui energeetiliselt laetud paigaga on tegemist. Seal on terve hulk spiraalselt tõusvaid energiasambaid, millesse astumine või milles läbikõndimine tervendab inimese haigustest, masendusest ja muredest. See Nõiarigiki on asutatud Universumi enda poolt pühitsetud maalapile, mis suurendab inimese tungi maavälise täiuse ning ürgsete salatarkuste poole. Ning neil suvepäevadel võisime kõik sellest õnnistusest osa saada.

Loomulikult olid kohal kõik Valgussõdalased ja Püha Perekont ise. Nende juhtimisel viidi läbi terve rida maagilisi rituaale, mille olemust kõik küll ilmselt ei mõistnud, aga mina sain neist kohe aru ja andsin enda energeetilise panuse kõige ettevõetu õnnestumiseks ja positiivsete kosmiliste vibratsioonide hoidmiseks. Kas mul tasub üldse teile nimetada, et kogu aja hõljusid platsi ja ööbimispaikade kohal õhus ka Universumi inglid, kes olid kogunud Mardi kutsel? Kuigi kõikide kõrvad oma energeetilises ebataiuslikkuses seda ei kuulnud, tajusid paljud meist ometi, et terve suvepäevade aja saatis meid kõrgelt taevast inglite heledahälne ning õnnistav laul. Kõik hooned ja varjualused olid puhast kosmilist armastuse väge täis.

Ka Mardi ja Martini kõnedes kajas seesama Valguse vaim ja Universumi püha Tõde. Ma usun, et seal polnud ainsatki inimest, kelle süda poleks hardusest ja ülevusest värisenud, kui nemad kõnlesid. Me olime valmis nende jalge ette põrnu langema ning andma nende käsutusse kõik oma maised ja ebamaised oskused, teadmised ja väed. Ning oleme muidugi jätkuvalt!

Kuid pühalikud kõnehetked ja ülevad rituaalid vaheldusid rõõmsate tegevustega, mis inimolendile nende füüsilises kehas nii meelepärased on. Nii näiteks toimusid seal naisterahvastele oma naiselikkuse ürgessentsi avastamise töötöad ja rituaalid, näiteks sai luuaheitega avada oma tsakrad Looduse headele jõududele ja lasta neil enda sisse voolata. Seda võimalust kasutasid minu rõõmuks nii paljud naised ja tüdrukud, eriti pärast seda, kui mina olin initsiatiivi haaranud ja kõigile ette näidanud, kuidas seda abivahendit võimalikult tulemuslikult kasutada. Meie luuad lendasid Valguse poole, nii et isegi minuga kaasas olnud tuvi Maaruga sautsus õnnest. Jah, tuvi Maaruga osales selles imelises laagris, et jõuda täieliku tervenemiseni oma hirmsaest vaimsusest ja füüsilisest vigastusest, mis vaenlased lasid talle varem osaks saada. Ning kui sinna sõitis Maaruga minu pluuipõues värisedes, siis seal leidis ta oma tiivad otsekui uuesti. Ning mu silmist voolasid tänu- ja rõõmupisarad, kui nägin teda ööbikukeeli laulu laskutades taas oma tiibade jõul taevasse tõusmas.

Tuvi Maaruga on tervenenu! Ja ka minu süda on paranenu energeetilisest haavast, mille löid Roimaerakonna ja tema käsutuses olevate pimeduse jõudude julmad teod ja salaplaanid. Nüüd tunnen uut jõudu endas ja oma energiakeshas, nüüd olen valmis sind edasi teenima, mu armas rahvas, ja olema selles veel tõhusam, veel läbinägelikum ja veel tugevam kui varem!

Ma tean, et neil suvepäevadel voolas palju uut energiat ja jõudu EKREsse, ja Universum selitas kõigi meie meeste meeli ja silmi, juhtides neid senisest veel paremini teenima Tõde ja Eestimaad. Ja nüüd me kõik saame öelda uue innu ja värskeusega: just meie päästame Eesti! Ole meiega, mu armas rahvas, ja oota vaid kutset. See tuleb peagi.

Lehm Ljudmilla



lastekas

Tekst Aidi Vallik
Pilt Ott

KASSI JA HIIRE MÄNG

TÄNA MÄNGIME KASSI JA HIIRT.
VALMIS JA LÄKS! PÕGENE SIIT!
MINA SIND JÄLITAN, LUURATA SAAN,
SINA PEIDAD END, KÕHT VASTU MAAD,
KUID MINA TEEN: HOPP!
JA OLEDKI KÄESI!
NING TEISTPIDI MÄNG NÜÜD
MEIL EDASI LÄEB.

VEEL HULLEM – VÕIME TEHA KA NII,
ET KASSI, SIND, VÕIB PÜÜDA KA HIIR.
MIS SA SIIS KOSTAD?
KAS SEE OLEKS SOHK?
AGA KÄTTE MA SAAKSIN SU KINDLASTI,
VOHH!



MINA NÜÜD PEIDAN END, NII NAGU SAAN,
JA SINA PÜÜAD MIND TABADA.
EKS SA PÜÜA, EKS PÜÜA, KÜLL NÄEME, KAS
SA SUUDAD OLLA NII VÕIMEKAS KASS,
KES MU KINNI PÜÜAB
JA KÄTTE SAAB,
SEST MA OLEN SÜNDINUD VABANA!

LASTESUDOKU

		4	3		
6					2
	5			6	
	1			2	
1					5
		5	2		

SUDOKU

		6	3		1	7		
		5				2		
	8			4				5
6			4		8			7
		8				5		
3			6		5			9
	6			7				2
		4				1		
		1	5		6	9		

SELTS	... RÜÜTEL (NÄITLEJA)	OKASKERA	PROTSES-SORITE TOOTJA	EESTI HELILOOJA (IN+NIMI)	KONTROLL-KÄIK	KLAASI-TAOLINE	VALDKOND	EESTI END. OOPERI-LAULJA	GRUUSIA KEELES	RAADIUS	JÕGI VENEMAAL	KÜDOONIA	ISESEISEV, SÕLTUMATU	LOID, AKTIIVSU-SETU	HÜPO-	NAHUA KEEL		
AINSAVA				EESTI SPOR-DIAJA-KIRJANIK (N+EESN)								MEHIKO INDIAN-LANE						
EESTI HELILOOJA (EESN+N)									LINN LEEDUS KAASA ARVATUD									
NIME ALGUSTÄHT									KÜLMRELV KIIRESTI JA LOHAKALT									
NANO-	... RAMMO PUURPURU						JÕGI PÄR-NUMAAL MEHENIMI				PISTE RÄPPAGUL							
GRAND PRIX		LÜHILAINE TUGIALUS			PUNДАР, PUSA NARMAS					RAHAÜHIK USA END. POKSIJA					EHK TUNGUUSI KEEL			
UUS TESTAMENT			ALEVİK PÕLVAMAAL RUUMI-MEETER					VANA, MUISTNE SELLES						EGA SIIS ... HERMA-KÜLA				
KOKKUVÕTLIK ÜLEVAADE																		
INIMTEGE-VUDEST PUUTUMATU ALA							VARIANT, TEISEND SAKSA K EESSÕNA					NAISENIMI MEHEKUJU-LINE TUGI-SAMMAS					TEEÄÄR-KALLAS ARVUTI-MÄNG	
EESTI MÄLETÄJA			LÄTI KEELES KÕRVA-		SUURRIIK KEERD, TIIR				VILETS, ARMETU RIPPVAAS								...KUKU EESTI UJUJA	GADO-LINIUM
P NAABER	VÄLJA-SURNUD LIND OHMU				VÕI MUUD TOOS, KAPSEL			PASKAL HELENDUS			USA OSARIK JÄRV VIL-JANDIMAAL						KILO-GRAMM AUTOMARK	
PLAATINA		EESTI NÄITLEJA MOBIILSIDE-SÜSTEEM				AJAL, AEGU (MURDES) PRUUDI-LINIK						TAADI KAASA ASESÕNA					VULKAAN EUROOPAS NASALI-SATSIOON	DETSI-SELLEL
HELI-, KÕLA-				USTAV NÄITEKS				VÄLJAK ÄRÄÜTLEV VASTUS							TÜLI-HIMULISUS HÕIGE			MÖÖDUNUD AASTAL
ARVUTI-TOOTJA			TUHM; JUHM SAAR											... MÄEOTS 5.			MODULEE-RIMISSEADE RÖNTGEN	
JÄRSKU; KIIRESTI						EESTI KIRJANIK						TEAT. RAVI-ASUTUS						



MÜÜK

Auto- ja majavõtmete valmistamine, lukkude paigaldus ja müük. Auto-raadiod ja -kõlarid. Autoalarmid. LVL OÜ, Posti 39 (veetorn), tel 473 3247 ja 507 7979.

13.8.24 toome kõrge kvaliteediga kodumaise sealiha, hakkliha, ahju-, grill-, suitsu- ja toorvorstid, šašlõk, soolaliha, suitsusingsi, pasteedid, sealihakonservid ja subproduktid järgmistesse sihtkohtadesse: Kose - Keila - Vasalemma - Amari - Riisipere - Turba - Risti - Palivere - Taebala - Linnamäe - Haapsalu. Veerand siga al 3.75/kg, seahakkliha 4.50/kg. Väiksemaks tükeldamise võimalus. Tellimus esita 5358 6772 või va-janguperefarm@gmail.com. Tarned vahemikus 14-21, kellaag helistatakse veel ette.

LEHMA KÕDUSÕNNIK 30 l /kott KUIV KÜTTEPUU 30, 40, 50 cm võrkotis. Tammaru Farm, info 523 8852, tg.ee.

PUIT

Müüa küttepuid koos veoga. Info 5687 3966, timberexpert@online.ee.

Kuivad pakitud küttekotsid. Vedu tasuta. Tel 5383 9215.

Müüa kuiva, toorest ja metsakuiva puud, transport. Tel 505 5203.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Vedu hinnas. Müüa kuiva ja märga küttepuid. Pikkus vastavalt soovile. Tel 5666 0431.

Müüa 3meetrilist küttepuid: must lepp, hall lepp, kask koos kohaletomise ja miinimumkogus 15 tihumeetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

Otse tootjalt: puitbrikett al 23.-, turbabrikett al 210.-, Premium pellet 6-8 mm al 240.-, kivisüsi, kask 30 cm 40 l al 4.- ja klotsid al 2.50. Kütteladu24, tel 506 8501.

Müüa kuiva sangleppa. Pikkus 40 ja 50 cm. Hind 75.-/rm. 20 cm pikkused halud kotis, hind 4.- kott. Vedu alates 5 rm. E-R 9-16. Info 5668 1436.

SOOVIN ÜÜRIDA

Soovime üürida tööstuspinna Haapsalu linnas suurusega alates 100 ruutmeetrit. Ühendust võtta telefonil 5883 2152.

KINNISVARA

4toaline korter müüa või vahetada kahe 2toalise korteri vastu, mis asuksid kas 1. või 2. korrusel Haapsalu linnas. Tel 5664 3155.

Anda üürile 2toaline avatud köögiiga korter Tallinna mnt 2. Tel 557 2077.

TEENUS

Paigaldame tänavakivi Haapsalus ja Läänemaal. Võta julgelt ühendust ja leiame kõigile küsimustele lahendused. Tel 5632 7955 või dekkanehitus@gmail.com.

Developing Ehitus OÜ
Katuste renoveerimine, fassaaditööd, majade ehitus, üldehitus.

Tagame kvaliteedi. Pakume koostööd korteriühistutele.

Tel 5566 1168.
E-mail: info@developingehitus.ee.

Hauaääriste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistutööd. Tel 557 3287, Jevgeni.

Teen väiketehnikaga (kopp ja laadur) kaeve-, planeerimis- ja puurimistöid. Tel 5566 9722.

Puurkaevude puurimine ja projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeraldus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Ehitus- ja remonditööd. Katuseehitustööd. Katuse turvatoodete müük ja paigaldus. Vihmaveesüsteemide müük ja paigaldus. Tel 5347 7919.

Katuste renoveerimine/paigaldus. Plekk-, eterniit-, karg- ja bituumenkatused. Vihmaveesüsteemid, erinevate plekkide paigaldus. Saabtehtud OÜ 5624 2511.

Ohtlike puude raie, võsaloikus ja kruntide puhastus võsast. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Viin ära vanarauda, oksid, ehituspahahti, mööblit jm. Teen lammutus- ja ehitustööd, puude langetamine ja muud tööd. Tel 5802 9660.

Võtame vastu üleliigsed raamatud. Tuleme ise järele. 5615 5175.

Rakkekaevude kaevamine, puhastamine, remont ja rõngaste vahetamine. Kaevuümbriste ehitus ja käsi-pumpade remont. Tel 557 4792.

AUTOD

Müüa Toyota Avenis, universaal, bensiin, 2007 a. Automaatkäigukast. Sõidukorras, ülevaatus kehtiv. Kevaldel läbis hoolduse. Vahetatud amorid ja vedrud. Kaasa talverehvid. Tel 506 0723.

KOOLITUS

Fixum Autokoolis algab 17. augustil

VEOAUTO- JA BUSSIJUHI TÄIENDÖPPEKURSUS.

Info tel 511 8111.

OTSIN TÖÖD

Maaler-krohvija otsib tööd. Võib pakkuda ka väiksemaid üldehitustöid. Tel 5637 1399.

TÖÖPAKKUMINE

RESA OÜ PAKUB TÖÖD EHTUSTÖÖLISELE!

Pakume tööd tublidele ja kohusetundlikele ehitustöölisele, kellel eelnev töökogemus, antud ametikohal. Oskama peab üldehitustöid (müüriladumine, armeerimistöid, kergseinte ehitamine, fassaaditööd, avatäidete paigaldamine jne). Oluline on eesti keele oskus ja B-kategooria juhiloa olemasolu.

Kui oled huvitatud, saada oma CV resa@resa.ee, või võta ühendust 5666 0149.

Toimetus kuulutuste sisu eest ei vastuta.

LVÜ

Läänemaa vähiühing
on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba üle kümne aasta.

Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.

Läänemaa vähiühing, SEB EE621010220047448013.

OLULISED TELEFONINUMBRID

Kiirabi, politsei, päästeamet	112
Perearsti nõuandetelefon	1220
Läänemaa haigla registratuur	472 5800
Usaldustelefon	126
Lasteabitelefon	116 111
Läänemaa naiste tugikeskus	504 2300
Maanteeinfo	1247
Haapsalu linnavalitsus	472 5300
Haapsalu veevark operatiivinfo näitude teatamine	473 5013 473 5016
Imatra Elekter, rikketelefon	715 0188



Läänemaa toidupank kogub toitu puudust kannatavate leibkondade toetuseks Haapsalus ja Läänemaal.

Et toiduabi saada, võta ühendust kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajaga.

Aitame koos!

Tel 5355 4330

Soovid kuulutada?

Paberlehes al 1.80 rida (33 tähemärki). Veebis al 6.- nädal.

Küsi pakumist le@le.ee või telli veebis online.le.ee.

Sügav kaastunne Vilvele perega kallil emal ja vanaemal
ERNA VIRRO
lahkumise puhul.
Pärna tänavarahvas

Mälestame head sõpra
ERNA VIRROT.
Sügav kaastunne tütrele perega.
Tiia ja Milvi

Avaldame siirast kaastunnet
Vilvele ja Laurale kallil emal ja vanaemal
ERNA VIRRO
surma puhul
Tallinna maantee 6a naabripere

Mälestame
ERNA VIRROT.
Südamlik kaastunne lähedastele.
Haapsalu põhikool



Teatan kurbusega, et on lahkunud armastatud
IRALDA TIIDO
06.1.1930 – 8.8.2024.
Arasaatmine on 15. augustil kl 12
Hingeviulu tavandisaalist Kalmistu 3a.
Palume pärgi ja kimpe mitte tuua.
Tõnu perega



On sinu jaoks kõik tormid vaibunud,
Su paat on jõudnud igaviku randa.
Sügav kaastunne omastele
IRALDA TIIDO
surma puhul.
Mulla 6 II trepikoda

KOOS ON SOODSAM!

Digi- ja paberlehe tellimiseks võta ühendust meili teel **le@le.ee** või telefonil **473 7111**.

Kohalikud uudised seitse päeva nädalas

Toimetus avatud
E-R 8.00-16.30

Reklaamisoviid:
reklaam@le.ee

Kuulutused, teated:
le@le.ee

Üldinfo:
info@le.ee

HOOI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal.

Annetusi saab teha MTÜ Läänemaa Abikassa kontole EE592200221046665398, Swedbank AS.

Teave veebis **www.abikassa.ee**.

E-post laanemaa.abikassa@gmail.com.

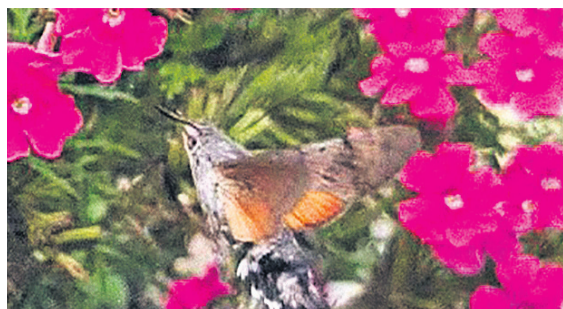


BÜROO AVATUD E-R 10-15
KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor),
5846 1111
www.hingeviul.ee
info@hingeviul.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal, matuseteenused ja -tarbed, tuhastamine, haua- ja urnimatused, lahkunu transport surnukuuri (24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja hooldustöid Haapsalus ning Läänemaal. Müüme hauakive ja -piirdematerjale. Hinnapakumise ja info: hingeviul@gmail.com / 58 503 340

VIMANE VEERG



JANNO POLDARU

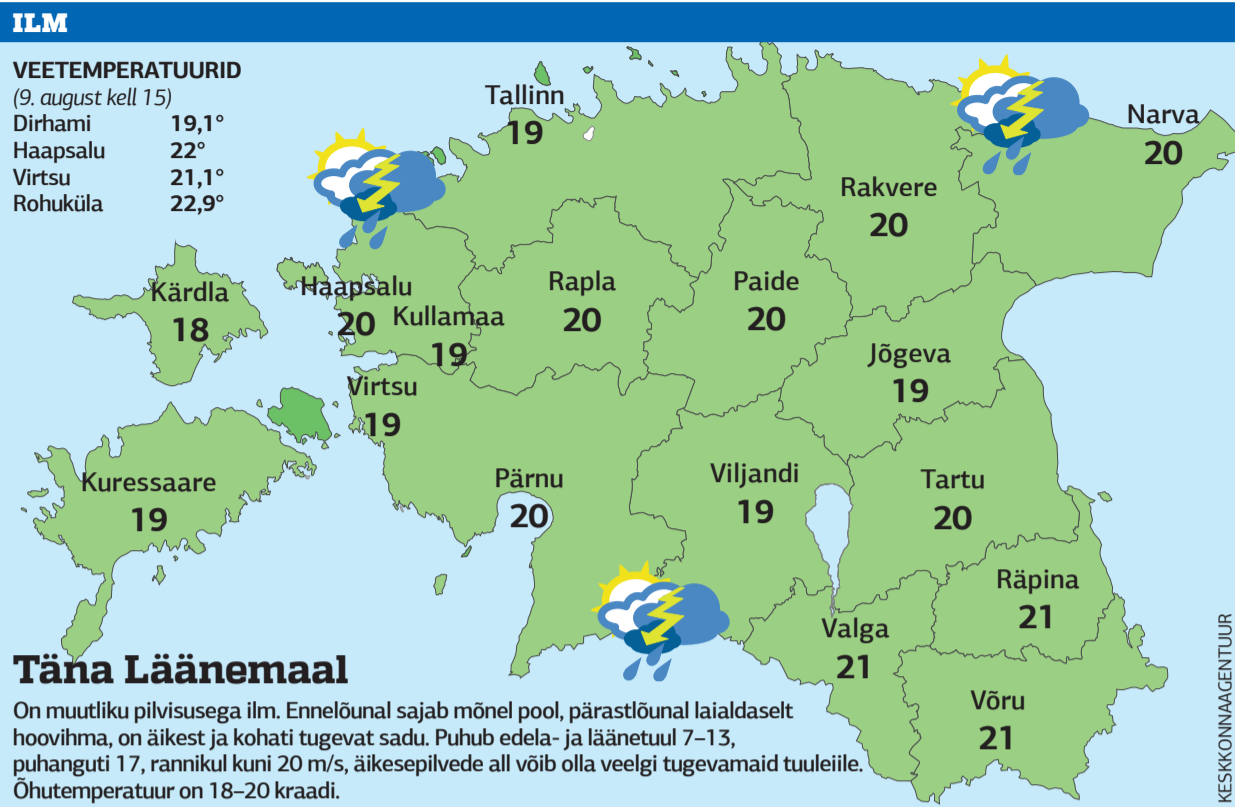
Varblasse eksis haruldane rändliblikas

Endises Varbla vallas asuva Koidu talu perenaise Monika Hale õue peal maiustas kolmapäeval päevasuru – koolibriid meenutav rändliblikas, kes elutseb Lõuna-Euroopas.

Hale istus parasjagu terrassi peal ja puhastas kuke-seeni, kui märkas petuuniate kohal tikutopsi suurust tiivulist, keda esialgu pidas koolibriks. „Tükk aega sumises seal ja võttis nektarit,“ ütles Hale.

Bioloog Marko Valkeri sõnul meeldivadki päevasurule aiad. Lõuna-Euroopa eksikülast on nähtud ka Saunjas ja Rohukülas. „Ega nad tavalised ole, aga vahetevahel neid ikka satub meile,“ märkis Valker. Päevasurudest lõunamaised maailmarändurid meil järglasi ei saa. „Loodusehuvilise jaoks on tema nägemine ikka sündmus,“ ütles Valker. Ise ta päevasuru kohanud ei ole.

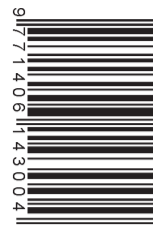
Päevasuru võib lennata kiirusega kuni 80 km tunnis. Õite kohal hoiab ta end kiiresti tiibu väristades paigallennul nagu koolibri. **KAIE ILVES**



Täna Läänemaal

On muutliku pilvisusega ilm. Ennelõunal sajab mõnel pool, pärastlõunal laialdaselt hoovihma, on äikest ja kohati tugevat sadu. Puhub edela- ja läänetuul 7–13, puhanguti 17, rannikul kuni 20 m/s, äikesepilvede all võib olla veelgi tugevamaid tuuleile. Õhutemperatuur on 18–20 kraadi.

Pühapäev	öö päev	Esmaspäev	Teisipäev	Kolmapäev
13°...19°	13°...20°	11°...23°	12°...24°	
loodetuul 5–9 (16) m/s	loodetuul 3–6 (15) m/s	loodetuul 2–3 m/s	edeltuul 2–4 m/s	



VAATA KA
WWW.LE.EE

REINPAUL
OSTAME KASVAVAT ja LADUSTATUD VÕSA
Raiume võsast puhtaks kraavid, tee- ja põlluääred, lepidud, haavikud jne.
Info tel 5593 3899, kaido@reinpaul.ee
www.reinpaul.ee

SOOJUSTAME HOONETE SEINAD JA PÖÖNINGUD PUISTEVILLAGA
Objektiga tutvumine tasuta.
5044041
info@puistemees.ee
puistemees.ee
ISOVER

Vihmavesüsteemide ja katuseturvatoodete paigaldus
VIHMAVEERENNID
Liitevabad rennid kuni som
Info@vihmaveerennid.ee
Tel 527 1059

Üllata oma lähedasi
Lääne Elu
kinkekaardiga!
Kõige kallimale
Kinkekaart 12 kuud

Mauno jääb suvetööle ehk
AABITSAKUKK SUVEL
Autor Andrus Kivirähk Lavastaja Andrus Vaarik
Mauno rollis Lauri Liiv
15.08 Noarootsi Teatrigaraaž kell 19.00
Piletid müügil Piletilevis, Piletimaailmas ja kohapeal.

Nüüd leiad Lääne Elu ka Tallinna Balti jaama ja bussijaama R-kioskist!
OSTA TEELE KAASA VÕI TELLI KOJU:
online.le.ee/tellimine/
QR code

Siin võiks olla sinu reklaam!
Tellimiseks võta ühendust reklaam@le.ee

Vaakumpakendaja Erä
150W, 37 x 15 x 5,9 cm, kaal 1,03 kg
47⁹⁰
Tavahind 59.90 €

Punatud peakatted
-25%
MAGAZIIN

Pakkumised kehtivad 01.08.2024–28.08.2024 või kuni kaup jätkub. Pildid on illustreerivad.

- Püstine mahla säilituskott 1,5 l 119 Ostes vähemalt 10 tk, hind 0.95 €/tk
- Kapsariiv 66 x 24 cm 22⁹⁰ Tavahind 29.90 €
- Harilik pliats 0,7, värvivalik, kustutaja + 12 tk lisasüsi 030 Tavahind 0.60 €
- Sussikotid 20% Hinnad al 3.12 (3.90)

HAAPSALU, Tallinna mnt 68a • E-R 9–19 • L 9–17 • P 10–16
/magaziin /kauplusemagaziin www.magaziin.ee • Vaata ka e-poodi: pood.magaziin.ee

Eesti Segakooride Liidu laulupäev
17. august 2024 kell 16
Haapsalu lossihoov
HÄÄLED LÄBI AJA: MEIE LAULUDE LOOD
Sisepääs tasuta

18. august 2024 kell 18
Haapsalu Toomkirikus
ESLi lauljate suvekooli koor ÜENSO orkester dirigent Anu Tali
GIACOMO PUCCINI MESSA DI GLORIA
Piletid 20/15€ müügil Fientas ja tund enne algust kohapeal